

LIBER UICESIMUS SEXTUS.

q. 38 f. 358

I.

R DE TUTELIS R

SEP

- 1 PAULUS libro trigesimo octauo ad edictum. Tutela est, ut Ser- [L 1, 18, 1. 2. B. 37, 1, 1] S^{*}
uius definit, uis ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui propter aetatem sua 5
1 sponte se defendere nequit, iure ciuili data ac permissa. Tutores autem sunt qui eam
uim ac potestatem habent, exque re ipsa nomen ceperunt: itaque appellantur tutores quasi
2 tuitores atque defensores, sicut aeditui dicuntur qui sedes tuentur. Mutus tutor dari [L.]
3 non potest, quoniam auctoritatem praebere non potest. Surdum non posse dari tutorem
plerique et Pomponius libro sexagesimo nono ad edictum probant, quia non tantum loqui, 10
sed et audire tutor debet.
- 2 POMPONIUS libro tertio ad Sabinum. Non est exigendum a pupillo, ut sibi [B. 37, 1, 2] S
tutorem petat aut ut ad tutorem suum¹ proficiascatur.
- 3 ULPIANUS libro trigesimo septimo ad Sabinum. Qui habet tutorem pupillus [B. 37, 1, 3] S
uel pupilla si furere coeperint, in ea causa sunt, ut in tutela nihilo minus durent: [B.] 15
quae sententia Quinti quoque Mucii fuit et a Iuliano probatur eoque iure utimur, ut
cesset cura, si tutelae aetas indigeat. quare si tutores habent, per furorem in curam non
rediguntur, siue non habent et furor eis accesserit, nihilo minus tutores accipere poterunt:
quia lex duodecim tabularum ita accepta est, ut ad pupillos vel pupillas non pertineat.
1 Quia autem in pupillorum persona adgnatos curatores non admittimus, idcirco putaui et si 20
minor uiginti quinque annis furiosus sit, curatorem ei non ut furioso, sed ut adulescenti
dari, quasi aetatis esset impedimentum. et ita definiemus ei, quem aetas curae vel tutelae
subicit, non esse necesse quasi dementi quaeri curatorem, et ita imperator Antoninus Aug-
2 stus rescripsit, cum magis aetati quam dementiae tantisper sit consulendum. Si [B. 37, 1, 3]
pupillus pupillae cum iusto tutele tutorum cum eorum quo litem agere uult et curator 25
in eam rem petitur, utrum ipsis poscentibus datur an uero et aduersario? et sciendum est,
siue agant siue conueniantur, dari hunc curatorem posse, sed non alias, quam si ipse
petat, cui dari eum oportet. denique Cassius libro sexto scripsit talem curatorem neminem
dari posse nisi praesentem neque cuique nisi praesenti et postulanti, itaque infanti non
potest dari. idem Cassius ait, si pupillus curatorem poscere non uult, quo minus cum eo 30
agatur, cogi eum a praetore debuisse. Quolibet loco et tempore hunc curatorem dari posse
3 Pomponius libro sexto decimo ad Sabinum scripsit. Si pupillus petat talem curatorem [B.]
nec addat in quam rem, an in omnes controversias datus sit? et ait Celsus Seruium con-
stituisse in omnes res datum uideri.

F(WDEIC)

¹ suum] sumendum?

5 uis ac potestas] FD cum BS: δύναμις τις καὶ ἐξοχία (et sic mox § 1), ius ac potestas W Inst. cum Theophilo: δίκαιόν τι καὶ ἐξοχία | sua sponte] Hal. secundum BS: ὃς διὰ τὴν ἡλικίαν δεφενδέσθεν ἔαγτὸν κατὰ οἰκεῖαν οὐδὲν πατέται γνώμην, suam sponte FDC similiterque EI 7 exque re ipsa] F et ex P(isano) margo E, ex qua (de ins. C^r) re (res W*, om. DI)

ipsi W?DEIC, ex qua re ipsum (uel ipsi) Institutionum libri, εἰς ἀγτοῦ δε τοῦ ὑπ' ἀγτῶν πραττομένου τὴν προσηγορίαν ἐδέζαντο Theophilus 8 tuitores] sic Inst. cum Theophilo, tuitutores F 9 quoniam ... potest om. F² 10 sexagesimo's F² 17 tutelae] sic F nec quicquam mutatum

- 4 PAULUS libro octauo ad Sabinum. Quod dicitur, si indistincte datus sit curator, in *S* totam item datum uideri, fortasse eo spectet, si familiae herciscundae aut communi diuindido aut finium regundorum actio esset cum tute, et¹ si indistincte datus esset, non solum eo nomine curator esset, quod ageret pupillus pupillane, sed inuicem quoque quod 1 cum his ageretur. Possunt autem uel plures in plurimum locum uel unus in plu- [B.37,1,4 5] rum² uel unus unius loco uel in unam item uel in plures curator peti.
- 5 POMPONIUS libro septimo decimo ad Sabinum. Cum semel petitus sit talis [B.37,1,5 *S*] 1 curator, quamdiu is curator maneat, aliis in eadem item curator peti non potest. Etsi Titius uerbi gratia aduersus Seium curator petitus sit, idem Titius aduersus alium tutorem³ dari poterit, ut ex diuersis causis unus duorum || curatorum locum optineat. quod quidem f. 358' et aduersus eundem accidet, si in diuersas lites in⁴ diuersis temporibus idem petatur.
- 6 ULPIANUS libro trigesimo octauo ad Sabinum. Muto itemque mutae impube- [B.37,1,6 *S*] ribus tutorem dari posse uerum est: sed an auctoritas eis accommodari possit, dubitatur. et si potest tacenti, et muto potest. est autem uerius, ut Julianus libro uicesimo primo 1 digestorum scripsit, etiam tacentibus auctoritatem posse accommodare⁴. Sub condicione 15 a praesidiis prouinciarum non posse dari tutorem placet et, si datus sit, nullius esse momenti dationem: et ita Pomponius ait: hanc autem adiectionem, quam praesides prouinciarum faciunt 'tutorem do, si satisdederit' non condicione in se habere, sed admonitionem, non aliter ei tutelam committi, quam si satisdederit, hoc est non aliter ei gerere 2 permittendum, quam si rem saluam fore cauerit. Tutoris datio neque imperii est neque 20 iurisdictionis, sed ei soli competit, cui nominatim hoc dedit uel lex uel senatus consultum 3 4 uel princeps. Surdo impuberi poterit tutor dari. Ei cuius pater in hostium potestate est tutorem dari non posse palam est: sed si datus sit, an in pendentis sit datio, quaeri potest. et non puto dationem ualere⁵: sic enim post patris regressum recedit in potestatem, atque si numquam pater ab hostibus captus fuisset. immo curator substantiae dari debet, ne in 25 medio pereat.
- 7 ULPIANUS libro secundo disputationum. Si filius familias [B.37,1,7 (cf. BS.38,1,15 sch.18) *S*] tutor a praetore datus sit, si quidem pater tutelam agnouit, in solidum debet teneri, si non adgnouit, dumtaxat de peculio. adgnouisse autem uidetur, siue gessit siue gerenti filio consensit siue omnino attigit tutelam. unde cum quidam filio scripsisset, ut diligenter 30 tutelam gereret, 'cum scias', inquit, 'periculum ad nos pertinere', dixi hunc quoque uideri adgnouisse: plane si solum monuit filium, non uidetur agnita.
- 8 IDEM libro primo opinionum. Patronus quoque tutor liberti sui fidem ex- [B.37,1,8 *S*] hibere debet, et si qua in fraudem debitorum⁶ quamvis pupilli liberti gesta sunt, reuocari ius publicum permittit.³⁵
- 9 MARCIANUS libro tertio institutionum. In eos extra ordinem animaduertitur, [B.37,1,9 *Sf*] qui probentur nummis datis tutelam occupasse uel pretio accepto operam dedisse, ut non idoneus tutor daretur, uel consulto in edendo patrimonio quantitatatem minuerit⁷, uel euidenti fraude pupillorum bona alienasset⁸.³⁹
- 10 ULPIANUS libro secundo ad edictum. Etiam non municeps tutor dari potest, [B.37,1,10 *E*] dummodo municipi detur.
- 11 PAULUS libro tertio ad Uitellium. Furiosus si tutor datus fuerit, potest in- [B.37,1,11 *Ef*] telligi ita dari, cum suaे mentis esse cooperit.
- 12 IDEM libro decimo responsorum. Quaesitus est, an hi, qui in locum absentis [B.37,1,12 *P*] rei publicae causa tutores dati sunt, mortuo illo tutores perseuerent, an alii petendi essent. 45 *F(WDEIC)*

¹ et] ut? ² uel plures unius loco ins. (u. i.) ³ in del. (edd.) ⁴ accommodari (edd.)?
⁵ dationem ualere del. ⁶ creditorum (edd. cum Graecis: εἰς περιγράφην τῶν δανειστῶν *B*)?
⁷ minuisse (*Hal.*)? ⁸ alienasse (*Hal.*)?

5 uel plures ... 6 unius loco] καὶ πολλοὶ κατὰ 33 primo om. *F** 40 non municeps] sic πολλῶν ... καὶ εἰς κατὰ πολλῶν καὶ πολλοὶ καθ' FWDEIC cum *B*: ὃ μὴ ὡν πολίτης, municeps 'nōc Tipuc, unde suppleui' 12 trigesimo (om. non) Accursius, addens: 'babeas sine non om. *F*' 23 impendenti *F* 32 a'd'gnita *F*² ut est Py(sis)' 45 esse'n't *F*²

Paulus respondit eos, qui in locum absentis dati sunt, non reuerso eo in eadem causa perseuerare usque ad tempus pubertatis.

- 13 POMPONIUS libro secundo enchiridii. Solet etiam curator dari aliquando tutorem habenti propter aduersam tutoris ualeitudinem uel senium aetatis: qui magis administrator rerum, quam curator esse intellegitur. Est etiam adiutor tutelae, quem solet praetor permittere tutoribus constituere, qui non possunt sufficere administrationi tutelae, ita tamen ut suo periculo eum constituant.
- 14 || ULPIANUS libro trigesimo septimo ad Sabinum. Si adrogati sunt adhuc impuberis vel deportati sint pupilli, tutores habere desinunt. Item si in seruitutem pupillus redigatur, utique finitur tutela. Aliis quoque modis desinunt esse tutores, si forte quis ab hostibus fuerit captus uel pupillus uel tutor. Sed et si ad tempus fuerit quis datus, tempore finito tutor esse desinit. Praeterea si suspectus quis fuerit remotus, desinit esse tutor. Sed et si ad certam condicionem datus sit, aequo evenit, ut desinat esse tutor existente condicione.
- 15 IDEM libro trigesimo octavo ad Sabinum. Si quis tutor non sit captus ab hostibus, sed missus ad eos quasi legatus, aut etiam receptus ab eis, aut transfugerit, quia seruus non efficitur, tutor manet, sed interim a praeisdibus alias tutor dabitur.
- 16 GAIUS libro duodecimo ad edictum prouinciale. Tutela plerumque uirile officium est. Et sciendum est nullam tutelam hereditario iure ad alium transire: sed ad liberos uirilis sexus perfectae aetatis descendunt legitimae, ceterae non descendunt.
- 17 PAULUS libro octavo ad Sabinum. Complura senatus consulta facta sunt, ut in locum furiosi et muti et surdi tutoris alii tutores dentur.
- 18 NERATIUS libro tertio regularum. Feminae tutores dari non possunt, quia id munus masculorum est, nisi a principe filiorum tutelam specialiter postulent.

II.

R DE TESTAMENTARIA TUTELA R

SEPA

- 1 GAIUS libro duodecimo ad edictum prouinciale. Lege duodecim tabularum permisum est parentibus liberis suis siue feminini siue masculini sexus, si modo in testate sint, tutores testamento dare. Item scire debemus etiam postumis filiis uel nepotibus uel ceteris liberis licere parentibus testamento tutores dare, qui modo in ea causa sint, ut, si uiuo eo nati fuerint, in potestate eius futuri sint neque testamentum rupturi. Item ignorandum non est eum, qui filium in potestate et nepotem ex eo aequo in potestate habebit, si nepoti tutorem dederit, ita recte dedisse uideri, si nepos post mortem eius in patris sui potestatem recasurus non sit: quod evenit, si uiuo testatore filius in potestate eius esse desierit.
- 2 ULPIANUS libro secundo ad Sabinum. Nec militem liberis recasuris in potestatem tutorem dare posse a diuis fratribus rescriptum est.
- 3 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. Testamento datos tutores accipere debemus etiam eos, qui codicillis testamento confirmatis scripti sunt. Sed eos demum testamento datos accipere nos oportet, qui iure dati sunt.
- 4 MODESTINUS libro septimo differentiarum. Pater heredi instituto filio uel ex-heredato tutorem dare potest, mater autem non nisi instituto, quasi in rem potius quam in personam tutorem dare uideatur. sed et inquiri in eum, qui matris testamento datus F(WDEIC)

¹ aut etiam receptus ab eis aut transfugerit uidentur insiticia esse (u. i.)

16 aut etiam receptus ab eis aut transfugerit] haec uerba non eo solo nomine suspecta sunt, quod qui transfugit alibi dicitur ciuitatem amittere, qua de re fieri potest, ut auctores disenserint, sed multo magis propterea, quod nemo recipi potest ab hostibus nisi transfuga (cf. D. 41, 1, 51 pr.: transfugam iure belli recipimus et 49, 15, 19, 8) 17 mane'n't F² 21 fac't'a F² 30 'uel' ceteris F² 31 rup-tiri F² 41 heredi] IC cum Graecia (biblio-toic naicin Tipuc.), herede FDE, heredem 43 tute're's'm F² | qui om. F²

est tutor, oportebit, cum a patre datus, quamvis minus iure datus sit, tamen sine inquisitione confirmatur, nisi si causa, propter quam datus uidebatur, in eo mutata sit, ueluti si ex amico inimicus uel ex diuite pauperior effectus sit.

5 ULPIANUS libro quinto decimo ad Sabinum. Si quis filiabus suis uel filiis B.37, 2, 4 S
tutores dederit, etiam postumae uidetur dedisse, quia filiae appellatione [etiam postuma f. 359'
continetur. 6

6 IDEM libro trigesimo nono ad Sabinum. Quid si nepotes sint? an appellatione B.37, 2, 5 S*
filiorum et ipsis tutores dati sint, uidendum. et magis est, ut ipsis quoque dati uideantur,
si modo liberos dixit: ceterum si filios, non continebuntur: aliter enim filii, aliter nepotes
appellantur. plane si postumis dederit, tam filii postumi quam ceteri liberi continebuntur. 10

7 PAULUS libro tertio ad Sabinum. Tutores non ab herede, sed a testatore pro- B.37, 2, 6 S
tinus proficiscuntur, simul atque aliquis heres exstitisset: nam et ipse heres tutor dari
potest et post mortem heredis tutor recte dari potest.

8 ULPIANUS libro uicesimo quarto ad Sabinum. Tutor datus uetari tutor esse B.37, 2, 7 S
1 potest uel testamento uel codicilli. Sed si sub condicione fuerit tutor datus, deficiente 15
2 condicione tutor non erit¹. Tutorem autem et a certo tempore dare et usque ad certum
3 tempus licet et sub condicione et usque ad condicionem. In tutoris dationem utrum
leuissima condicio an nouissima, ut in legato, spectanda est? ut puta 'Titius cum poterit
'tutor esto': 'Titius si nauis ex Asia uenerit tutor esto'. et Iulianus libro uicesimo digestorum
recte scripsit nouissimam scripturam esse spectandam. 20

9 POMPONIUS libro tertio ad Quintum Mucium. Si nemo hereditatem adierit, B.37, 2, 8 *E
nil ualeat ex his, quae testamento scripta sunt: si uero unus ex pluribus adierit, tutelae
statim ualent nec exspectandum erit, ut omnes hereditatem adeant.

10 ULPIANUS libro trigesimo sexto ad Sabinum. Si hereditas nondum adita sit, B.37, 2, 9 S
ex qua tutor speratur, uerius est alium tutorem posse dari, quasi nondum sit, nec² spe- 25
1 retur. In tutelis testamentariis id sequimur quod nouissimum est, et si saepius tutor
2 datus sit, nouissimam scripturam intuemur. Qui filium et ex eo nepotem habebat, si ne-
poti tutorem dederit, habet disceptionem, an aliquo casu non sit utilis³ datio: ut puta
si proponas filium uiuo patre decessisse et nepotem ex eo successisse uiuo auo. et fortius
dicendum est tutelam quoque e lege Iunia Uellea confirmatum⁴: nam et Pomponius libro 50
sesto decimo ex Sabino scripsit ualere tutoris dationem. cum enim confirmatum sit testa-
mentum, consequenter tutoris quoque datio ualebit in eo testamento scripta quod ualeat,
3 id est ubi nepos uel heres institutus sit uel nominativum exheredatus sit. Si furiosus testa-
mento tutor detur, si quidem, eum furere desierit, tutorem esse recte datum Proculus 55
existimat: quod si datus sit pure, negat Proculus ualere dationem. sed est uerius, quod
4 et Pomponius ait, recte uideri datum et tunc fore tutorem, cum sapere coeperit. Seruus
alienus ita dari tutor potest 'si liber erit, tutor esto'. quin immo et si pure datus sit,
uidetur inesse haec condicio 'cum liber erit'. potest autem quis et extraneo seruo defendere
ex hac causa fideicommissariam libertatem: quid enim interest, suum seruum an alienum
tutorem scripserit, cum pupilli fauore et publicae utilitatis adsumpta libertas sit in 60
persona eius, qui tutor scriptus est? potest igitur et huic fideicommissaria libertas defendi,
si voluntas apertissime non refragetur.

11 IDEM libro trigesimo septimo ad Sabinum. Si quis sub condicione uel ex B.37, 2, 10 S
die tutorem dederit, medio tempore alius tutor dandus est, quamvis legitimum tuto- [B]
F(WD, qui deficit u. 29 in uerb. uiuo auo, EIC)

¹ § 1 collocari debuit post § 2 ² nec] donec? ³ utilis] inutilis (u. i.)? ⁴ confirmatam (Hal.)?

² confirmatur] *F*¹, confirmetur *F*² *EIC*, om. inter alia *D* ⁴ filiabus suis uel filiis] τοῖς γιοῖς ΛΥΤΟΥ ἡ καὶ ταῖς ΘΥΓΑΤΡΑΙΝ *B* (*Tip.*) 12 'ipse *F*²
18 'titius *F*¹ 19 'titius *F*² 28 non] *FDI*, *om. WE* (in marg. al. non sit *P[isis]*) *I¹C* 30 iuna
Iunia *F*: cf. *D*. 28, 3, 13 = *Inst*. 2, 13, 2 lego Uelleia': *praeterea lex semper appellatur uelleia simpliciter neque aliter scripsit Ulpianus 22, 19, ubi codex habet iulia. rogatores eius fuisse consules suffectos a. 27 M. Uellaeum Tutorum L. Iunium Silanum iam ego quoque admitto, cum leges tribuniciae non soleant esse binomines 39 causa 'si' fideic. *F*²*

- rem pupillus habeat: sciendum est enim, quandiu testamentaria tutela speratur, legitimam
 1 cessare. Et si semel ad testamentarium deuoluta fuerit tutela, deinde excusatus sit tutor f. 360
 testamentarius, adhuc dicimus in locum excusati dandum, non ad legitimum tutorem re-
 2 dire tutelam. Idem dicimus et si fuerit remotus: nam et hic idecirco abit, ut alius detur.
 3 Quod si tutor testamento datus deceaserit, ad legitimum tutela redit, quia hic senatus 5
 4 consultum cessat. Plane si duo pluresue fuerint tutores testamentarii, in locum [B. 37, 2, 10
 eius, qui decessit uel in ciuitate esse desiit, poterit dari alius: ceterum si nullus supersit
 uel in ciuitate sit, legitima tutela succedit.
- 12 IDEM libro trigesimo octavo ad Sabinum. Certarum rerum uel causarum [B. 37, 2, 11 S
 testamento tutor dari non potest nec deductis rebus 10
- 13 POMPONIUS libro septimo decimo ad Sabinum. et si datus fuerit, tota datio [B. 37, 2, 12 S
 nihil ualebit,
- 14 MARCIANUS libro secundo institutionum. quia personae, non rei uel causae [B. 37, 2, 13 S*
 datur. 14
- 15 UPLIANUS libro trigesimo octavo ad Sabinum. Si tamen tutor [B. 37, 2, 14. Neipa 15, 10 S
 detur rei Africanae uel rei Syriaticae, utilis datio est: hoc enim iure utimur.
- 16 IDEM libro trigesimo nono ad Sabinum. Si quis ita dederit 'filii meis tuto- [B. 37, 2, 15 S
 rem do', in ea condicione est, ut tam filii quam filiabus dedisse uideatur: filiorum enim
 1 appellatione et filiae continentur. Si quis filio tutorem dederit et plures filios habeat, an
 omnibus filiis dedisse uideatur? et de hoc Pomponius dubitat: magis autem est, ut omnibus 20
 2 dedisse uideatur. Si quis liberis tutores dederit uel filiis et habeat quosdam apud hostes,
 3 etiam ipsis dedisse uidebitur, si non aliud aperte probetur testatorem sensisse. Si quis
 cum ignoraret se filium Titium habere, filiis tutores dederit, utrum his solis dedisse ui-
 deatur, quos in potestate scit an ei quoque, quem ignorauit se habere? et magis est, ut
 huic dedisse non uideatur, licet nomen filiorum admittit et ipsum: sed quia de ipso non 25
 4 sensisset, dicendum est cessare in personam eius dationem. Proinde et si certus fuit
 filium decessisse, qui supererat, idem erit dicendum: nec enim uidetur ei dedisse, quem
 5 obisse credebat. Si postumis dederit tutores hique uiuo nascantur, an datio ualeat? et
 magis est, ut utilis datio fiat etiam si uiuo eo nascantur. 29
- 17 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. Testamento datos tutores non esse [B. 37, 2, 16 S
 cogendos satisdare rem saluam fore certo certius est: sed nihilo minus cum quis offert
 satisdationem, ut solus administret, audiendus est, ut edicto canetur. sed recte praetor
 etiam ceteris detulit hanc condicione, si et ipsi uelint satisdare: nam et si¹ ipsi parati
 sunt satisdare, non debent excludi alterius oblatione, sed impleta uidelicet ab omnibus
 satisdatione omnes gerent, ut qui contentus est magis satis accipere quam gerere, securus 35
 1 esset. Non omnimodo autem is qui satisdet praferendus est: quid enim si suspecta [B)
 persona sit uel turpis, cui tutela committi nec cum satisdatione debeat? uel quid si iam
 multa flagitia in tutela admisit? nonne magis repelli et reici a tutela, quam solus admini-
 strare debeat? nec satis non dantes temere repelluntur, quia plerumque bene probati et
 idonei atque honesti tutores, etiamsi satis non dent, non debent reici: quin immo nec iu- 40
 2 bendi sunt satisdare. Duplex igitur causae cognitio est, una ex persona eius qui optulerit
 satisdationem, quis et qualis est, alias contutorum, quales sunt, num forte eius existima-
 tionis uel eius honestatis sunt, ut non debeant hanc contumeliam satisdationis subire.
- 18 CALLISTRATUS libro tertio edicti monitorii. Quod si plures satisdare parati sint, tunc *E
 idonior praferendus erit, ut et tuitorum personae inter se et fideiussorum comparentur. f. 360'
 19 UPLIANUS libro trigesimo quinto ad edictum. Si nemo tutorum prouocet ad satis- S
 dationem, sed exsistat quidam qui tutor non est desideraretque², ut aut satisdant tutores 47
 aut, si non dent, parato sibi satisdare committant tutelam, non est audiendus: neque enim
 F(WEIC)

¹ et si¹ si et? ² desideraretque?

18 uideatur *F²* 23 uideatur ... 25 de- 38 reici'ti' *F⁴* 40 atqui *F* 45 persona Tute-
 disse *om. F²* 34 a alterius *F²* 36 e'st *F⁴* errore

aut extero committenda tutela est, aut testamento dati tutores contra ius satisdationi
 1 subiciendi sunt. Hoc edictum de satisdatione ad tutores testamentarios pertinet: sed et
 si ex inquisitione dati sint tutores, Marcellus ait et ad hos pertinere hoc edictum et id
 oratione etiam diuorum fratrum significari. ideoque et illi clausulae sunt subiecti, ut, si
 cui maior pars tutorum decernat, is gerat quem maior pars eligat, quamvis uerba editi⁵
 2 ad testamentarios pertineant. Testamento datus postumo tutor nondum est tutor, [B. 37, 2, 17]
 nisi postumus edatur: datur tamen aduersus eum substituto pupilli negotiorum gestorum
 actio¹. sed si partus editus fuerit, deinde hic tutor, priusquam quicquam gereret, remotus
 a tutela fuerit, et hic eadem actione tenebitur. si quid plane gessit post editum partum,
 de eo quoque, quod ante gessit, tutelae iudicio tenebitur et omnis administratio in hac¹⁰
 actione ueniet.

- 20 PAULUS libro trigesimo octauo ad edictum. Tutor incertus dari non [B. 37, 2, 18] S
 1 potest. Testamento quemlibet possumus tutorem dare, siue is praetor siue consul sit, [B.]
 quia lex duodecim tabularum id confirmat.¹⁴
- 21 IDEM libro octauo breuium. Testamento tutores hi dari possunt, cum quibus [B. 37, 2, 19] S
 testamenti factio est.
- 22 ULPIANUS libro quadragesimo quinto ad edictum. Si quis tutorem dederit [B. 37, 2, 20] S
 filio suo seraum², quem putabat liberum esse, cum esset seruus, is neque liber neque
 tutor erit.¹⁹
- 23 AFRICANUS libro octauo quaestionum. Tutor ita recte non datur: 'illi aut [B. 37, 2, 21] Sf
 illi filii meis, utri eorum uolet, Titius tutor esto'; quid enim dicemus, si Titius constituere
 1 nolit, utri ex filiis tutor esse uelit? Ita autem recte tutor dabitur: 'Titius si uolet illi filio
 'meo tutor esto'.
- 24 IAUOLENUS libro quinto ex Cassio. Si plures tutores sint, a praetore cura- [B. 37, 2, 22] E
 torem posci litis causa superuacuum est, quia altero auctore cum altero agi potest.²⁵
- 25 MODESTINUS libro quarto pandectarum. Duobus pupillis tutor datus etsi alte- [B. 37, 2, 23] Ef^{*}
 rius tutela se excusare potest, cum res separatae sint, attamen alterius tutor manet.
- 26 PAPINIANUS libro quarto responsorum. Iure nostro tutela communium libe- [Ep. 14, 49] P
 rorum matri testamento patris frustra mandatur, nec, si prouinciae praeses imperitia lapsus
 patris uoluntatem sequendam decreuerit, successor eius sententiam, quam leges nostrae³⁰
 1 non admittunt, recte sequetur. Honoris causa tutor datus non uidetur, quem [B. 37, 2, 24]
 pater a ceteris tutoribus, quibus negotia gerenda mandauit, rationes accipere uoluit.
 2 Propter litem inofficiosi testamenti ordinandam exheredato filio, cui tutorem pater dedit,
 eundem a praetore confirmari oportet: ³euentus iudicatae rei declarabit, utrum ex testa-
 mento patris an ex decreto praetoris auctoritatem accepiterit.³⁵
- 27 TRYPHONINUS libro quarto decimo disputationum. Idem fiet, si intestatum [B. 37, 2, 25] P^{*}
 deceassis patrem pupilli nomine defendatur falsumue testamentum nomine pupilli dicatur
 et si patruus⁴ exstet legitimus tutor futurus ab intestato, quia tutorem habenti tutor dari f. 361
 non potest. nam commodius ipse, qui scriptura continetur, a praetore dabitur, ut sine
 1 ullo litis praeiudicio iustus tutor auctor pupillo ad eam litem fiat. Cum autem ipse pa-⁴⁰
 trius, quem tutorem legitimum sibi dicebat pupillus esse, subiectum filium criminaretur
 et ad se legitimam hereditatem pertinere contenderet, alium tutorem petendum Julianus
 respondit.
- 28 PAPINIANUS libro quarto responsorum. Qui tutelam testamento mandatam [B. 37, 2, 26] P
 excusationis iure suspicere noluit, ab his quoque legatis summuendus erit, quae filii eius⁴⁵
 relicta sunt, modo si legata filii non affectione propria, sed in honorem patris meruerunt.
 1 Uerbis fideicommissi manumissus non iure tutor testamento datur: post libertatem itaque
 F(WEIC)

¹ si partus editus non fuerit ins. (u. i.) ² suum ins. ³ et ins.

⁴ sed si partus editus fuerit] καὶ ἐὰν μὴ τεχθῇ ἡ τεγέντος αὐτῷ ἀποκινηθῇ ὁ ἐπίτροπος B (Tipuc.) similiterque BS ²⁵ pos'sci F⁴

27 attamen] E (in marg. P[isis]) aut tamen] I,
 aut tamen F, and tamen W, ac tamen C
 34 declarauit FW

- 2 redditam ex uoluntate testatoris ad tutelam vocatur. Impuberi liberto patronua frustra tutorem dabit, sed uoluntatem eius, si fides inquisitionis congruat, praetor sequetur.
- 29 IDEM libro quinto decimo responsorum. Ex sententia senatus consulti Libo- [B. 87, 2, 27] P niani tutor non erit, qui se testamento pupillo tutorem scripsit: cum autem patris uoluntas hoc ipsum manu sua declarantis ambigua non esset, eum, quamvis alii tutores essent, curatorem dandum respondi, nec admittendam excusationem, quam iure publico habebat, quoniam promissoe uidebatur, nec ut suspectum remoueri.
- 30 PAULUS libro sexto quaestionum¹. Duo sunt Titii, pater et filius: [Uat. 227. B. 87, 2, 28] P datus est tutor Titius nec appetet, de quo sensit testator: quaero quid sit iuris. respondit: is datus est, quem dare se testator sensit: si id non appetet, non ius deficit, sed probatio, 10 igitur² neuter est tutor³.
- 31 SCAEUOLA libro quarto quaestionum. Si pater exheredatae filiae tutores de- [B. 87, 2, 29] P derit et testamentum eius ruptum dicatur nato postumo, commodissimum est eosdem tu- tores pupillae dari ad petendam intestati hereditatem. 14
- 32 PAULUS libro nono responsorum. Quaero, an non eiusdem ciuitatis ciues [B. 87, 2, 30] Pf 1 testamento quis tutores dare possit? Paulus respondit posse. Idem Paulus respondit eum quoque, qui propter rerum notitiam tutor datus est, perinde in omnibus et administrationis et accessionis⁴ iure conueniri posse atque ceteros tutores, qui eodem testamento dati sunt.
- 2 Lucius Titius heredes instituit filios suos pupillaris aetatis eisque tutores his uerbis dedit: 'filii meis tutores sunt Gaius Maeuius et Lucius⁵ Eros', cui Eroti libertatem non dedit: 20 fuit autem Eros intra uiginti quinque annos aetatis: quaero an possit libertatem sibi uindicare. Paulus respondit, quoniam placet eum, qui a domino tutor datus est, libertatem quoque meruisse uideri, eum quoque de quo quaeritur in eadem causa habendum et libe- rum quidem ab adita hereditate esse, tutela autem post legitimam aetatem onerari. 24
- 33 LAUOLENUS libro octauo ex posterioribus Labeonis. Tutoribus ita datis: [B. 87, 2, 31] *S 'Lucium Titium tutorem do. si is non uiuit, tum Gaium Plautium tutorem do' Titius uixerat et tutelam gesserat, deinde mortuus erat. Trebatius negat ad Plautium pertinere tutelam, Labeo contra, Proculus quod Labeo. ego Trebatii sententiam probo, quia illa uerba ad mortis tempus referuntur. 29
- 34 SCAEUOLA libro decimo digestorum. Cum codicillis ideo alios tutores dare [B. 87, 2, 32] A significasset, quoniam testamento datos quosdam defunctos aut excusationem habere posse comperisset, an nihil minus qui eorum uiuerent nec excusati essent, tutores permanerent? respondit nihil proponi, cur non permanerent.

III.

34

R DE CONFIRMANDO TUTORE UEL CURATORE R

ESPA

- 1 MODESTINUS libro sexto excusationum. Ἰνα μηδὲ περὶ τῶν βεβαιωθῆναι δύναμένων E 1 ἐπίτροπων παραλείψωμεν, || Βραχέα καὶ περὶ τούτων⁶ σκεψώμεθα. Εἰσὶ τινὲς οἱ διδόμενοι ὄρθως f. 861⁷ κατὰ διαθήκας ἐπίτροποι, τούτ' ἔστι καὶ ὁφ' ὧν ἔχρην καὶ οἵς ἔχρην καὶ ὃν τρόπον ἔχρην καὶ ὅπου ἔχρην. πατέρων γάρ γιοῖς ἡ ἐκγόνοις⁸, οὐγὲ ἔχει ἐν ἐζογίᾳ, ὄρθως διδώσιν ἐπίτροπον ἀλλά⁹ ἐν διαθήκῃ. ἐὰν δὲ ἡ πρόσωπον τοιούτον ὃ μὴ δύναται δοῦναι, οἷον μάτηρ ἡ πάτρων [B. 87, 8, 1] 40 ἡ ἀλλότριος τις, ἡ πρόσωπον φῇ μὴ δύναται δοῦναι, οἷον πατέρων γίγῳ τῷ μὴ ὄντι ἐν ἐζογίᾳ ἡ θυγατρί, ἡ ἐὰν εἴπῃ παρακαλῶ ἐπιμέλεσθαι τῶν πραγμάτων', ἡ ἐν κωδικίλλοις μὴ βεβαιωθεῖσι F (WEIC)

¹ sub rubrica de legitimis tutelis. Apollinaris Paulo ins. Uat. ² ergo Uat. ³ hoc rescriptum est in Sticho manumisso, si duo sint Stichi et incertum de quo testator senserit, uel si Erotem legauerit qui plures eodem nomine habuit seruos. quod in nummis legatis non ita plauit: si non adparet uoluntas, id acceptum est quod minus est add. Uat. ⁴ et cessationis? ⁵ Lucius del. ⁶ τόπων? ⁷ ἐγγόνοις (Hercher)? ⁸ ἀλλ' del.

5 declarantis F² 12 l. 31 om. F² 16 dare] 27 gesserat... tutelam om. F² 28 ego ... probo · EI⁶C, dari FWI⁶ 21 ερως Graecis litteris F om. F² 36 excusationem F 39 γενες F²

Δῶ ἐπίτροπον ἡ κουράτορα, τότε τὸ ἐνδέον ἀναπληρούσθαι ἐκ τῆς τοῦ ὑπατικοῦ ἔξογίας αἱ δια-
2 τάξεις συνεχώρησαν καὶ κατὰ τὴν γνώμην Βεβαιούσθαι τοὺς ἐπιτρόπους. Καὶ ἐὰν μὲν πατήρ ἡ
ὁ δεδωκός, περαιτέρω οὔδὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολυγραφονεῖ ὁ ἡρούμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀγτὸν
3 Βεβαιοῦ· ἐὰν δὲ ἄλλος τις, τότε πολυγραφονεῖ, τὸ πρόσωπον εἰ ἔστιν ἐπιτίθειον. Ἐτι τοῦτο
δεῖ ὅτι κουράτορα κατὰ διαδίκας οὐδὲ ἥπο πατρός ὅρθως δίδοται, ἀλλὰ δοθεῖς εἴωθε Βεβαιούσθαι 5
ἥπο τοῦ ἡρούμενού.

2 NERATIUS libro tertio regularum. Mulier liberis non recte testamento tutorem [B. 37, 3, 2] S*
dat: sed si dederit, decreto praetoris uel proconsulis ex inquisitione confirmabitur nec
1 satisdabit pupillo rem saluam fore. Sed et si curator a matre testamento datus sit filius
eius, decreto confirmatur ex inquisitione. 10

3 IULIANUS libro uicesimo primo digestorum. Qui a patre tutor scriptus est aut [B. 37, 3, 3] S
non iusto testamento aut non ut lege praecepiebatur, confirmandus est ad tutelam geren-
dam perinde ac si ex testamento tutor esset, id est ut satisdatio ei remittatur.

4 PAULUS libro singulari de excusationibus tutelarum. Si patronus uel qui uis [B. 37, 3, 4] S
extraneus impuberi, quem heredem instituerit, tutorem dederit et extra ea nihil in bonis 15
habeat pupillus, non male dicetur iudicium eius sequendum esse, qui et personam eius,
quem tutorem esse uoluerit, nouerit et impuberem ita dilexit, ut eum heredem institueret.

5 PAPINIANUS libro undecimo quaestionum. Tutores a patruo testamento datos [B. 37, 3, 5] P
iussit praetor magistratus confirmare: hi cautionem quoque accipere debuerunt nec uoluntas
eius, qui tutorem dare non potuit, neglegentiam magistratum excusat. denique praetor 20
non ante decretum interponere potest quam per inquisitionem idoneis pronuntiatis. unde
sequitur, ut, si tutelae¹ tempore soluendo non fuerunt, in id, quod de bonis eorum seruari
non possit, contra magistratus actio decernatur.

6 IDEM libro quinto responsorum. Si filio puberi pater tutorem aut impuberi [B. 37, 3, 6] P
curatorem dederit, citra inquisitionem praetor eos confirmare debebit. 25

7 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomarum. Naturali filio, cui nihil re- [B. 37, 3, 7] P
1 lictum est, tutor frustra datur a patre nec sine inquisitione confirmatur. Si quaeratur, an
ex inquisitione recte datus sit tutor, quattuor haec consideranda sunt: an hic dederit qui
dare potuit, et ille acceperit cui fuerat dandus, et is datur² cuius dandi facultas erat, et
pro tribunali decretum interpositum. 30

8 TRYPHONINUS libro quarto decimo disputationum. In confirmando tuteore hoc praetor P
inquirere debet, an durauerit patris uoluntas: quod in facili est, si proximo mortis³ tem-
pore tutores non iure uel curatores scripserit pater. nam si ante annos, ut spatio medio
potuerit facultatium dati non iure tutoris a patre fieri deminutio, uel morum ante celata
uel ignorata emersit improbitas, aut inimicitiae cum patre exarserunt, 35

9 || PAULUS libro singulari de cognitionibus. uel cum fisco aliquem contractum damno-
sum miscnissent⁴, P* f. 36

10 TRYPHONINUS libro quarto decimo disputationum. utilitatem pupillorum pae- [B. 37, 3, 8] P
tor sequitur, non scripturam testamenti uel codicillorum. nam patris uoluntatem praetor
ita accipere debet, si non fuit ignarus scilicet eorum, quae ipsa⁵ praetor de tuteore com- 40
perta habet. quid denique si postea de eo, quem pater⁶ testamento codicilliue non iure
dedit, scripsit tuteorem esse nolle? nempe non sequitur primam uoluntatem praetor, a qua
pater discessit.

F(WD, qui denuo incipit u. 27 uerb. an ex inquisitione, EIC)

¹ finitae ins. ² datus? ³ morti? ⁴ iniuiissent (van de Water)? ⁵ ipse (edd.)?

⁶ pater del.
1 curatoria litteris Latinis F 3 περαιτερα-
τερω F² 8 confirmauit F¹ 22 tem-
pore F⁴ 24 si filio impuberi pater tuteore
aut puberi W? EIC et reliqui libri contra
F¹ et Graecos 33 curatore's scripserit F²
34 dati non iure tutoris a patre] F¹, dati
"non iure tutoris a patre, id est dati tutoris

non iure a patre F², dati a patre non iure
tutoris WDEIC: scilicet qui Florentinum de-
scripsit non attendit ad lineolam supra t | de-
minutio] FDE (in marg. al. denuantatio: P[isis]),
denunciatio WI (in marg. P[isis] deminutio) C
35 ignorata] EC, ignoranta F, ignorante D,
ignoranter I (supra uersum al. a)

11 SCAEULA libro uicesimo digestorum. Auia nepotibus curatorem dedit fidei- [B. 37, 3, 9] A
commisso ei relicto: quae situm est, an administrare curator compelli debeat. respondit
curatorem quidem non esse, sed cum aliquid ei testamento datum esset, teneri eum ex
fideicommissio, si non curam susciperet, nisi id quod ei datum esset nolle petere aut red-
dere esset paratus. Item quae situm est, an iste curator satis dare nepotibus debeat. 5
respondit quasi curatorem non debere, sed cum fideicommissum ab eo peti posset, fidei-
commissi nomine satis dare debere.

III.

R DE LEGITIMIS TUTORIBUS R

SPE

1 ULPIANUS libro quarto decimo ad Sabinum. Legitima tutela lege duodecim tabu- S
larum adgnatis delatae sunt et consanguineis, item patronis, id est his qui ad legitimam 11
hereditatem admitti possint: hoc summa prouidentia, ut qui sperarent hanc successionem,
1 idem tuerentur bona, ne dilapidarentur. Interdum alibi est hereditas, alibi tutela, ut puta
si sit consanguinea pupillo: nam hereditas quidem ad adgnatam pertinet, tutela autem ad
adgnatum. item in libertinis, si sit patrona et patroni filius: nam tutelam patroni filius, 15
2 hereditatem patrona optinebit: tantundemque erit et si sit patroni filia et nepos. Si [B. 37, 4, 1]
apud hostes sit frater, inferioris gradus adgnato tutela non defertur: nam et si patronus
3 apud hostes sit, patroni filio tutela non defertur: sed interim a praetore datur. Interdum
autem etiam sine hereditate tutela defertur, interdum hereditas sine tutela, ut puta in eo
qui latitauit, cum seruum suum rogatus esset manumittere: nam generaliter diuus Pius 20
rescripsit Aurelio Basso ius patroni eum non habere, his uerbis: 'Plane tergiuersatio eorum,
'qui subuertere fideicommissam libertatem uelint, eo modo puniatur, ne ius patroni ad-
'quirant in eo, quem liberum esse nolunt'. idem erit, si filiae adsignatus libertus sit:
tutela quidem apud fratres remanebit, ut Marcellus notat, legitima autem hereditas ad so-
rorem pertinebit. 25

2 IDEM libro trigesimo septimo ad Sabinum. Legitimam tutelam capit is demi- [B. 37, 4, 2] S
nitione pupilli etiam ea, quae salua ciuitate contingit, amitti nulla dubitatio est.

3 IDEM libro trigesimo octauo ad Sabinum. Tutela legitima, quae patronis defertur e S
lege duodecim tabularum, non quidem specialiter vel nominatim delata¹ est, sed per con-
sequentias hereditatum, quae ex ipsa lege patronis datae sunt. Ergo manu- [B. 37, 4, 3] 30
missor ex lege duodecim tabularum tutor est, siue sponte manumisit siue etiam compulsus
2 ex causa fideicommissi manumisit. Sed et si hac lege emit, ut manumitteret, et ex con-
stitutione diuini Marci ad Aufidium Uictorinum peruenit ad libertatem, dicendum est tutorem
3 esse. Plane si forte ex Rubriano senatus consulto peruererit ad libertatem, non habebit 34
tutorem eum qui rogatus est, sed orcinus libertus effectus ad familiam testatoris || perti- f. 362'
nebit. in qua specie incipit tutela ad liberos patroni primos pertinere, quae ad patronos
non pertinuit: quod quidem in omnibus orcinis libertis locum habet testamento manu-
4 missis². Si duo plures manumittant, omnes tutores sunt: sed si mulier sit inter manu-
5 missores, dicendum est solos masculos fore tutores. Sed si aliquis ex patronis decesserit,
tutela penes ceteros patronos est, quamuis ille filium reliquerit. sed et si ab hostibus 40
fuerit captus, interim soli compatroni tutores sunt. simili modo et si in seruitutem re-
6 dactus sit, apparet ceteros esse tutores. Sed si omnes patroni decesserint, tunc tutela ad
7 liberos eorum incipit pertinere. Proinde si alter ex patronis filium, alter nepotem reliquerit,
utrum ad solum filium an nero et ad nepotem tutela pertineat, quia et nepos in familia
patrii sui proximus est? hoc apparebit ex legitimis hereditatibus: legitima autem here- 45
ditas ad solum filium pertinet. ergo et tutela ad solum filium descendit, post filium tunc
F(WDEIC)

¹ data? ² testamento manumissis del.

1 auia] FD, quidam WEI (in marg. EI habostibus F 43 si aliter F² 46 pertinet...
P[isana] auia) C 16 si sit' F² 40 si filium om. F²

8 ad nepotem. Quaeri potest, si patroni filius sit remotus vel excusatus, an nepoti tutela deferatur. et Marcellus in ea sententia est, ut succedi non posse scribat: idcirco enim 9 abierunt tutela, ut alii in locum eorum dentur, non ut successio admittatur. Non tantum autem morte, uerum etiam capitis deminutione successio debet in legitima tutela admitti: quare si proximior capite deminutus est, qui post eum est succedit in tutelae administratio. Si parens filium vel filiam vel nepotem vel neptem vel deinceps impuberes, quos in potestate habeat, emancipet, uicem legitimi tutoris sustinet:

4 MODESTINUS libro quarto differentiarum. quo defuncto si liberi perfectae [B.37, 4, 4] *E aetatis exsistant, fiduciarii tutores fratris vel sororis efficiuntur.

5 ULPIANUS libro trigesimo quinto ad edictum. Legitimos tutores nemo dat, [B.37, 4, 5] S 1 sed lex duodecim tabularum fecit tutores. Sed etiam hos cogi satisdare certum est, in tantum ut etiam patronum et patroni filium ceterosque liberos eius cogi rem saluam fore satisdare plerisque uideatur. sed hoc causa cognita praetorem statuere debere melius est, utrum debeat satisdare patronus liberique eius an non, ut, si persona honesta sit, remittatur ei satisdatio et maxime, si substantia modica sit: si autem patroni persona vulgaris 15 uel minus honesta sit, ibi dicendum est satisdationem locum habere: ut aut modus tutelae 2 aut persona aut causa admittat satisdationem. In legitimis et in his, qui a magistratibus dantur, quaesitum est, an uni decerni tutela possit. et ait Labeo et uni recte tutelam decerni: posse enim aliquos vel absentes vel furiosos esse: quae sententia utilitatis gratia 3 admittenda est, ut uni decernatur administratio. An ergo et prouocare se inuicem secundum superiorem clausulam possint? et magis est, ut, si omnes satis non dederint vel si finita est satisdatio (nonnumquam enim satisdatio ab eis non petitur, aut satis desinit esse caustum, aut magistratus municipales ab his quos dederint aut non potuerunt aut noluerunt satis exigere), posse dici etiam in his, quo casu caustum non est, admittendam prouocationem. An ergo et in patronis idem sit dicendum, maxime ubi cessat satisdatio? et 25 puto in patronis non oportere admitti prouocationem nisi ex magna causa, ne quis spem successionis diminuat: nam si patrono tutela non fuerit commissa, poterit per compa- 5 minutus sit, dicendum est desinere eum esse tutorem et locum esse iudicio tutelae finita tutela.

6 PAULUS libro trigesimo octauo ad edictum. Intestato parente mortuo adgnatis [B.37, 4, 6] S defertur tutela. intestatus autem uidetur non tantum is qui testamentum non fecit, sed et is qui testamento liberis suis tutores non dedit: quantum enim ad tutelam pertinet, intestatus est. idem dicemus, si tutor testamento datus adhuc filio impubere manente decesserit: nam tutela eius ad adgnatum reuertitur.

7 GAIUS libro primo institutionum. Sunt autem adgnati, qui³ per uirilis sexus [Gai. 1, 156] S⁴ personas cognitione iuncti sunt⁵, quasi a patre cognati, veluti frater eodem patre natus, fratri filius neposue ex eo, item patruus et patrui filius neposue ex eo.

8 PAULUS libro trigesimo octauo ad edictum. Si reliquero filium impuberem et fratrem S et nepotem ex alio filio, constat utrosque esse tutores, si perfectae aetatis sunt, quia eodem gradu sunt.

9 GAIUS libro duodecimo ad edictum prouinciale. Si plures sunt adgnati, proximus tutelam nanciscitur et, si eodem gradu plures sint, omnes tutelam nanciscuntur.

10 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomarum. Adgnato propior femina, quo minus sit impuberis adgnati tutor, non obicitur, ideoque patruus sororem consanguineam habentis F(WDEIC)

¹ reliquos? ² qui et sunt om. Gaius cum Inst. 1, 15, 1

3 ut alii] F¹, et alii F²DE⁴, ut et alii IC, alii E⁵ 7 sustinet] DE⁴IC, sustinent FWE 11 tutores nemo dat sed lex duodecim tabularum sed etiam F¹ 12 cogi] EIC, cogit FD 34 adhunc F¹ nam F² 37 cogni- tione F 38 patruus et bis F¹ | neposue] firmant Inst. hic ex ipso Gaius, non ex dig. pendentes, [et] n[e]p[os] edd. Gaii 39 relin- quero F 44 proprior FDI

fratris filii legitimus erit tutor, nec amita patruo magno uel matertera fratris filii¹ ne sint
1 tutores obstat. Surdus et mutus nec legitimi tutores esse possunt, cum nec [B.87, 4, 7]
testamento nec alio modo utiliter dari possint.

11 PAULUS libro sexto decimo ad Plautium. Minus autem audiens potest. [B.87, 4, 8] E

V.

5

R DE TUTORIBUS ET CURATORIBUS DATIS AB HIS QUI IUS SEP
DANDI HABENT, ET QUI² ET IN QUIBUS CAUSIS SPECIALITER
DARI POSSUNT R

- 1 ULPIANUS libro trigesimo nono ad Sabinum. Siue proconsul siue praeses [B.87, 5, 1] S^{*}
siue etiam praefectus Aegypti siue proconsulatum optineat prouinciae³ uel temporis causa 10
praeside defuncto uel quia ipsi prouincia regenda commissa est, tutorem dare poterit.
1 2 Legatus quoque proconsulis ex oratione diui Marci tutorem dare potest. Quod autem per-
mittitur tutorem dare prouinciae praesidi, eis tantum permittitur, qui sunt eiusdem prouin-
ciae uel ibidem domicilium habent. 14
- 2 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. Cum quidam tutores dati appellas- [B.87, 5, 2] S
sent, quidam autem non adessent, diuus Pius rescripsit dandum temporarium tutorem, qui
tutela fungatur.
- 3 IDEM libro trigesimo sexto ad edictum. Ius dandi tutores⁴ datum est omni- [B.87, 5, 3] S
bus magistratibus municipalibus eoque iure utimur, sed illum, qui ab eodem municipio uel
agro eiusdem municipii est. 20
- 4 IDEM libro nono ad legem Iuliam et Papiam. Praetor ipse se tutorem dare [B.87, 5, 4] *E
non potest, sicut nec pedaneus iudex nec compromissarius ex sua sententia fieri potest.
- 5 GAIUS libro duodecimo ad edictum prouinciale. Illud semper constituit prae- [B.87, 5, 5] S
sidem posse tutorem dare tam absentem quam praesentem et tam praesenti quam absenti 24
- 6 ULPIANUS libro octavo de omnibus tribunalibus. nec non ignorant et inuito. [B.87, 5, 6] S^{*}
- 7 IDEM libro primo de omnibus tribunalibus. Non tantum ad dotem dandam [B.87, 5, 7] S
nupturae curatorem dari oportet, uerum etiam ei quoque, quae iam nupta est. sed et ad
dotem augendam datur || et mutandae quoque dotis gratia curator dari potest. f. 863'
- 8 IDEM libro octavo de omnibus tribunalibus. Nec mandante praeside alias [B.87, 5, 8] S
1 tutores dare poterit. Si praetor uel praeses prouinciae in furore aut dementia consti- 30
tutus dederit tutorem, non puto ualere: quamuis enim praetor uel praeses sit nec furor
2 ei magistratum abroget, attamen datio nullius erit momenti. Dari tutor omni die poterit.
3 Furioso et furiosae et muto et surdo tutor uel curator a praetore uel praeside [B.87, 5, 9]
dari poterit. 34
- 9 MARCIANUS libro nono institutionum. Impuberi ad hereditatem adeundam ut tutor S
detur, ex causa permisum est.
- 10 IDEM libro quinto regularum. Tutor si petitus fuerit habenti, sed absente eo [B.87, 5, 10] S
quasi non habenti datus sit, datio nulla est: nam et quoquo modo in petitione tutoris si
erratur fuerit in facti causa, maxime post constitutionem diuorum fratribus non ualeat
tutoris datio. 40
- 11 CELSUS libro undecimo digestorum. Curator pupillo uel pupillae non datur, [B.87, 5, 11] *E
si tutor eorum afuerit.

F(WDEIC)

¹ uel matertera fratris filii] uel patrii filii (u. t.)? ² firmant B: et quibus ins. (Cuiacius)
³ siue proconsulatum optineat prouinciae] siue procurator qui praesidatum optineat prouin-
ciae? ⁴ tutorem?

1 uel matertera fratris filii] omnino corrupta
haec, cum quod matertera non est agnata, tum
quod non est propior filii fratris: requiri-
tur uel patrii filii siue uel patrueli fratri

10 siue proconsulatum optineat prouinciae] καὶ
οἱ . . . ἐπιτραπεῖς ἐπαρχίας διοίκησιν B 12 potest
. . . 13 dare om. F¹ 42 si tutor eorum afuerit]
ἀπολιμπανομένου τοῦ ἐπιτρόπου B (Tibuc.)

- 12 ULPIANUS libro tertio de officio proconsulia. His qui in ea causa sunt, ut [B. 37, 5, 12] ^{Sf}
 1 superesse rebus suis non possint, dare curatorem proconsulem oportebit. Nec dubitat nec filium quoque patri curatorem dare: quamvis enim contra sit apud Celsum et apud alios plerosque relatum, quasi indecorum sit patrem a filio regi, attamen diuus Pius Instio¹ Celeri, item diui fratres rescriperunt filium, si sobrie uiuat, patri curatorem dandum 5
 2 magis quam extraneum. Diuus Pius matris querellam de filiis prodigis admisit, ut [(B)] curatorem accipient, in haec uerba: 'Non est nouum quosdam, etsi mentis suae uidebuntur ex sermonibus compotes esse, tamen sic tractare bona ad se pertinentia, ut, nisi subueniatur is, deducantur in egestatem. eligendus itaque erit, qui eos consilio regat: nam aequum est prospicere nos etiam eis, qui quod ad bona ipsorum pertinet, furiosum faciunt 10 exitum'.
- 13 PAPINIANUS libro undecimo quaestionum. Si impuberi libertas et hereditas [B. 37, 5, 13] ^P per fideicommissum data sit et institutus adire nolit, senatus censuit eum, si impuberis nomine desideretur, adire cogendum, ut tamen pupillo pupillae tutor ab eo, cui ius dandi erit, detur, qui tutelam retineat, quoad restituatur hereditas et rem saluam fore ab herede 15 caueatur. postea diuus Hadrianus, ut idem in eo seruetur, cui directa libertas data fuerit,
 1 rescripsit. Quamvis autem a patrono rem saluam pupillo fore non facile cautio exigatur, tamen senatus pro extraneo haberi uoluit eum, qui, quod in ipso fuit, etiam libertate priuauit impuberem: et ius quidem liberti, quod habet, quia ex causa fideicommissi manumittit, non est ei ablatum, tutela uero sine vinculo cautionis non committitur. quid ergo 20 si non caueat? non dubie tutela non erit apud patronum. Sed si puella duodecimum annum impleuerit, tutor desinit esse: quoniam tamen minoribus annorum desiderantibus curatores dari solent, si curator patronus petatur, fides inquisitionis pro vinculo cedet cautionis.
- 14 IDEM libro duodecimo quaestionum. Libertus non aliis patroni pa- [Uat. 224. B. 37, 5, 14] ^P tronaeue liberis tutor esse cogitur, quam qui iura patronatus sperare possunt².
- 15 PAULUS libro secundo ad edictum. In omnem rem curator dandus est in [B. 37, 5, 15] ^E eius tutoris locum, qui rei publicae causa afuit³:
- 16 IDEM libro septuagesimo tertio ad edictum. || nec ille desinit tutor esse. [B. 37, 5, 16] ^E ¹³⁴
 quod et in omnibus, qui ad tempus excusantur, iuris est.
³⁰
- 17 ULPIANUS libro nono ad edictum. Ei, qui de statu suo litigat, tutorem dari [B. 37, 5, 17] ^E posse Pomponius scribit et uerum est, ut ita demum teneat datio, si liber est.
- 18 IDEM libro sexagesimo primo ad edictum. In dando tute ex inquisitione et in eum ³⁴ inquiritur, qui senator est: et ita Seuerus rescripsit.
- 19 PAULUS libro sexto decimo ad Plautium. Ubi absunt hi, qui tutores dare [B. 37, 5, 18] ^E possunt, decuriones iubentur dare tutores, dummodo maior pars conueniat: ubi non est 1 dubium, quin unum ex se dare possint. Magistratus municipalis collegam suum quin dare tutorem possit, non est dubium.
- 20 MODESTINUS libro septimo differentiarum. Uentri tutor a magistra- [B. 37, 5, 19. Ep. 4, 7] ^E tibus populi Romani dari non potest, curator potest: nam de curatore constituendo edicto 40 1 comprehensum est. Curatorem habenti quo minus alias curator detur, regula iuris non est impedimento.
- 21 IDEM libro primo excusationum. Εἰδέναι δεῖ τοὺς ἀρχοντας, ὅτι κουράτορας [B. 37, 5, 20] ^E 1 ἀφήλιξι γυναικας οὐ χειροτονήσογιν. Έὰν μήτηρ ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἱρέσει γράψῃ γιοὺς κληρονόμους ⁴⁴ *F(WDEIC)*

¹ Insteio? ² Papinianus libro XI quaestionum respondit uerbis orationis fratum imperatorum libertum, etsi ob aliquod priuilegium a tutelis uacet, patroni tamen patronaeque liberorum tutor ut deligatur comprehensum... sed potest dici non aliis patroni patronaeque [patronaeue *om. cod.*] liberis libertum hoc debere quam qui iure patroni hereditatem [hoc *cod.*] sperare possunt *Uat.*, *ubi sequuntur alia* ³ abiit?

⁴ instio] *F* nec quicquam expunctum, iustio ³⁸ possit
DE⁴I, iusto *E^a*, instino *C* ⁹ his *F* ²² an- *norum*] *F¹*, annis *F²WDEIC* ³⁸ possit
E⁴IC, possint *FDE* ⁴⁴ χειροτονειογιν *F*

Ἐὰν ἀπολγθῶσι τῆς τοῦ πατρὸς ἔζουσιας, ἀπολγθέντων τούτων καὶ διὰ τοῦτο κληρονομή- [B] CÁNTΩΝ ΑΓΤΟΣ ὁ πατὴρ κουράτωρ χειροτονηθῆναι οὐδὲν θέλει, καὶ Βούληται, ἵνα μὴ ἄλλῃ ὁδῷ τοῦτο ὅπερ οὐκ ἡθογλάνθη ἡ διαθεμένη γένηται. καὶ τοῦτο οὕτως ὑπὸ τοῦ θείου Σεβύρου νε-
2 ΝΟΜΟΘΕΤΗΤΑΙ. Ἀλλὰ καὶ τις ἀπὸ ΓΟΝΕΩΝ ΚΩΛΥΘΗ ἐπιτροπεύειν, τοῦτον οὔτε¹ χειροτονεῖσθαι προσ-
ήκει· καὶ χειροτονηθεὶς μὴ παραιτήσηται, κωλύεσθαι αὖτὸν ἐπιτροπεύειν μενούχης τῆς ἐπιτιμίας. 5
3 Τοὺς ἐν πρεσβείᾳ ὄντας μὴ χειροτονείτωσαν ἐπιτρόποις ἡ κουράτορας οἱ ἀρχοντες, [B. 87, 5, 20]
4 ἐπειδάπερ παρ' ὅν χρόνον πρεσβεύογιν, ὁ κίνδυνος αὗτοῖς οὐδὲν διαφέρει. Ἐὰν ἐπαρχιακὸν [B]
5 ἀνθρώπον πρεσβεύοντα ὁ ἐν Πόμη ἄρχων ἀδὲ ἐπιτροπον, ἀφεθήσεται. Πρὸς τοὺς λοιποῖς [B. 87, 5, 20]
δικαίοις δεῖ τὸν ἄρχοντα καὶ τοὺς τρόποις τῶν μελλόντων χειροτονηθῆσθαι σκοπεῖν· οὔτε γάρ
6 οὐσία οὔτε ἀξίωμα οὕτως ίκανὸν πρὸς πίστιν, ὃς ἀγαθὴ προαίρεσις καὶ χρηστοὶ τρόποι. Διὰ παντὸς 10
δὲ μάλιστα τοῦτο παρατηρεῖτωσαν οἱ ἀρχοντες μὴ χειροτονεῖν τοὺς Βούλομένους ἐπιρρίπτειν ἐάγ-
τούς, ἵνα χειροτονηθῶσι, καὶ ἀργύριον διάδοντας τούτοις γάρ καὶ κολάσει ὑπεγθύνοντος εἶναι
ΝΕΝΟΜΟΘΕΤΗΤΑΙ.

- 22 IDEM libro quinto excusationum. Καὶ οἱ μὴ Βούλευται Βούλευτῶν παῖς χειροτονοῦνται E
ἐπιτροποι, ὥσπερ καὶ Βούλευται τοῖς μὴ ἐκ Βούλευτῶν. 15
23 IDEM libro quarto pandectarum. Simul plures tutores dari possunt. [B. 87, 5, 21] Ef
24 PAULUS libro nono responsorum. Diui Marcus et Uerus Cornelio Proculo. [B. 87, 5, 22] P
'Si quando desin in ciuitate, ex qua pupilli oriundi sunt, qui idonei uideantur esse tutores,
'officium sit² magistratum inquirere ex uicinis ciuitatibus honestissimum quemque et no-
'mina praesidi prouinciae mittere, non ipsos arbitrium dandi sibi uindicare'. 20
25 IDEM libro decimo responsorum. Curatorem impuberi datum quacumque ex [B. 87, 5, 23] P
causa perseuerare in diem pubertatis in eadem cura respondi: ergo post pubertatem alium
curatorem sibi petere debebit.
26 SOAEUOLA libro secundo responsorum. Seiae egressae annos duodecim de- [B. 87, 5, 24] P
creto praetoris ex inquisitione datus est tutor quasi minori: quaero an excusare se deberet. 25
respondi secundum ea quae proponerentur neque excusationem necessariam esse neque
obligari quod non gereret.
27 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomatorum. Pupillo, qui tam Romae [B. 87, 5, 25] P f. 364'
quam in prouincia facultates habet, rerum quae sunt Romae praetor, prouincialium praeses
1 tutorem dare potest. Libertino tutores liberti³ dandi sunt: sed et si ingenuus detur nec so
se excusauerit, tutor perseuerabit.
28 PAULUS libro secundo decretorum. Romanus Appulus ab iudice appella- [B. 87, 5, 26] P
uerat dicens se non debuisse dari in tutela collegam ei, quem ipse, cum magistratus esset,
nominasset suo periculo, ne in una tutela duplex periculum sustineret. decreuit imperator
posse quem et fideiussorem pro tute esse et nihilo minus tutorem⁴ dari: itaque detentus 35
est in tutela.
29 IDEM libro singulari de cognitionibus. Si peregre agant qui [Pon. 11, 9. B. 87, 5, 27] P
tutores vel curatores dati sunt, ut intra diem trigesimum notum his a magistratibus fiat,
diuus Marcus rescripsit.

VI.

R QUI PETANT TUTORES UEL CURATORES ET UBI
PETANTUR R

EP

- 1 MODESTINUS libro septimo differentiarum. Matris sollicitudo in petendis filio [B. 87, 6, 1] E
tutoribus, non etiam curatoribus obseruatur, nisi quo casu impuberi curator petendus est. 44
F(WDEIC)

¹ οὐδὲ (Hercher)? ² sit? ³ libertini (Hal.)? ⁴ cum eodem ins.

6 χειροτονιτωσαν F¹ 10 προαιρεσεις F 11 πα- IC: ἐὰν ἡ πόλις ... ἐπιτίθειόν τινα οὐκ ἔχη B
ρατηριτωσαν F | επιρρίπτειν F 12 χειροτονηθω- (Tip.) 22 respon'te'di F² 25 inquisitione's F⁴
cin F 14 τελεγάτων πατ'ci F⁴ 18 desinit 29 praese'n's F⁴ 38 his] FD, hiis C, id W&I
FWD, desinunt E (in marg. P[isis] desint [sic]) (marg. EI P[isis] his) 42 petentia F¹

2 IDEM libro primo excusationum. Έὰν οἱ ἀφέλικες μὴ ἔχωσι τούς ἐκ τῶν νόμων B.37, 6, 3 E
 κηδεμόνας, ἐὰν μὲν ἐπιτρόπων δέονται διὰ τὴν ἡλικίαν, δύνανται αἰτήσαι αὐτοῖς ἐπιτρόπους
 κατασταθῆναι οἵ τε συγγενεῖς καὶ οἱ κατ' ἐπιγάμιαν οἰκεῖοι γονέων ἀρρένων τε καὶ θηλειών· δύ-
 1 ονται καὶ φίλοι τῶν γονέων καὶ τροφεῖς αὐτῶν τῶν παίδων τούτῳ αἰτήσαι. Οἱ μὲν οὖν ἀλλοι
 ἐκ προαιρέσεως αἰτοῦσιν ἐπιτρόπους· εἰσὶ δέ τινες οἵ ἐπάναρκές ἔστιν αἰτεῖν ἐπιτρόπους, οἷον 5
 μήτηρ καὶ ἀπελεύθεροι· ἐκ τούτων γὰρ αἱ μὲν ζημιούνται, οἵ δὲ καὶ κολάζονται, ἐὰν μὴ αἰτήσωσι
 τούς ἐκ τῶν νόμων κηδεμόνας. Ηἱ μὲν γὰρ μήτηρ ἐξελάγνεται τῆς τούτῳ παιδὸς νομίμου κληρονο-
 μίας, ὡς οὖτα ἀναζία λαβεῖν κλήρον νόμιμον, μὴ φροντίσασα αὐτῷ κατασταθῆναι ἐπιτρόπον. Καὶ
 οὐ μόνον ἐὰν μὴ αἰτήσῃ, ἀλλὰ καὶ, ὅν ἄν¹ αἰτήσῃ, οἰσιας χάριν αἰτήσῃ τὸν ἀφεθῆναι δυνάμενον,
 εἶτα ἀφεθέντος αὐτοῦ ἡ καὶ ἀποβλαθέντος ἄλλον μὴ αἰτήσῃ πάλιν, ἡ ἐξεπίθιδες κακούς αἰτήσῃ.10
 2 ἐὰν φαίνονται ἡ δι' ἀμέλειαν ἡ διὰ κακίαν μὴ ἡτοκέτε. Τὰ δὲ περὶ τῆς μητρὸς προειρη- (B)
 μένα δηλούται ἐν ἐπιστολῇ Σεβίρου, ἃς τὰ ρήματα ὑποτέτακται. *Diuis Seuerus Cuspio Rufino.*
 'Omnem me rationem adhibere subueniendis² pupillis, cum ad curam publicam pertineat,
 liquere omnibus uolo. et ideo quae mater uel non petierit tutores cf. Ulp. D. 38, 17, 2. 23 15
 'idoneos filiis suis uel prioribus excusatis rejectisue non confessim aliorum nomina dederit³,
 3 'ius non habeat uindicandorum sibi bonorum intestatorum filiorum'. Έὰν μέντοι τις ἡ δα-
 neictής ἡ λεγατάριος⁴ ἡ ἀλλην ἀνάγκαιαν ἔχῃ πρὸς τὸν ὄρφανὸν σύγτασιν, αὐτὸς μὲν οὐκ αἰτήσει
 ἐπιτρόπον τῷ ὄρφανῷ, ἀλλὰ τούς αἰτεῖν δυναμένος ἀλιώσει αἰτήσαι, ἡ ἐὰν οὗτοι ἀποκηνήσωσι,
 τότε προσελθὼν τῷ ἡγούμενῷ αὐτῷ τούτῳ ἐρεῖ, ἵνα κατασταθέντος ἐπιτρόπου νομίμου ἡ πρὸς 20
 4 τὸν ὄρφανὸν γένηται σύγτασις. Ταῦτα μὲν περὶ ἐπιτρόπων· κουράτορας δὲ ἑαυτοῖς αἰτήσογιν
 οἱ ἀφέλικες, ἐὰν μὲν παρώσι, δι' ἕαγτῶν· ἐὰν δὲ ἀποδημή τις αὐτῶν, αἰτήσει διὰ φροντίστογ.
 5 Εἰ δὲ ἄλλος αἰτήσαι κουράτορα δύναται τῷ ἀφέλικι, ἐζητήθη. καὶ Οὐλπιανὸς ὁ κράτιστος οὗτος
 γράφει, ὡς δέον ἄλλον αὐτῷ μὴ αἰτεῖν, ἀλλὰ αὐτὸν ἕαγτω, et apud Paulum libro nono respon-24
 sorum ita relatum est curatorem ignorantem nec mandante || pupilla non recte ei a tutef. 365
 re petitur uideri periculumque eorum, quae curator non iure datus gessit, non sine ratione
 eum qui petit cogendum agnoscere. et alia parte eiusdem libri ita respondit, si matris
 iudicium princeps secutus curatores filiae eius dedit, periculum administrationis eorum eam
 6 respicere debere. Οἱ ὥπωσοῦν ἀφεθέντες δι' excusationis τῆς ἐπιτροπῆς ἀνάγκην οὐκ ἔχογιν
 αἰτεῖν τοῖς ὄρφανοῖς ἐπιτρόπον, ὡς φησι Σεβίρου καὶ Ἀντωνίνου διάταξις.30

3 PAULUS libro decimo responsorum. Decreto decurionum et ipsum magistratum cura-P
 torem dari potuisse respondi.

4 TRYPHONINUS libro tertio decimo disputationum. Credendum est et eam B.37, 6, 3 P
 matrem constitutione contineri, quae a patre non legitime tutores testamento uel codicillis
 1 datos filiis impuberibus non postulauit decreto confirmari. Sin autem idoneis datis tuto-35
 2 ribus pluribus unus eorum uel decessit uel temporalem excusationem accepit, mater, quae
 sufficiebat, incidit quidem in uerba constitutionis, sed sententia excusat. Sed si suspecto
 3 tute pupilli accusato decretum erit ei adiungi alios, mater eos quoque petere debet et,
 si non petit, incidet in sententiam constitutionis. Haec autem mater ab omni quidem bo-40
 norum uindicatione intestatorum filiorum repellitur. si uero maritus ei fideicommissum a
 filio reliquerit, cui mulier non petit tutorem, 'si sine liberis decesserit', uel sub hac ipsa
 condicione 'si intestatus mortuus erit', fideicommissi petitio, quae ex alieno iudicio descen-45
 dit, non est perempta. Quae autem suspectum tuteorem non fecit, nec uerbis nec sen-
 tentia constitutionis in poenam incidit, quod eiusmodi facta diiudicare et aestimare uirilis
 F (WDEIC)

¹ ὅν ἄν¹ ὅταν? ² subueniendi? ³ ediderit Ulp. l. c. ⁴ ἡ ins.

2 δεονται F² 3 οἰκεῖοι F² 5 οἰκεῖοι F² 21 δεῖται αὐτοῖς F² 23 ulpianos *Latinis litteris* F
 8 φροντισταί F² 9 ὀναγαθήσιν F¹ | οἰκεῖοι χά-30 ἀντονίνοι F 31 et ipsum magistratum] F₁
 πιν αἰτήσῃ om. F¹ 12 φατινονται F² | ἡ δι' ἀμέ-et magistratum DE (marg. P[isis] ipsum) C,
 λειαν ... 13 δηλούται om. F¹ 12 ητηκοτες ex-l. 3 om. W 35 postulabit F¹ 36 qu'a e F²
 presso iota F 17 δανειστηκ F² 18 επησει F¹ 42 relinquerit F 44 sentia F

animi est et potest etiam delicta ignorare mater, satisque est eam petisse talem, qui inquisitione per praetorem habita idoneus apparuit. et ideo nec iudicium eius sufficit ad eligendos tutores, sed inquisitio fit, etiamsi maxime in bona propria liberis suis testamento tutores dederit.

VII.

5

R DE ADMINISTRATIONE ET PERICULO TUTORUM ET CUSP
RATORUM QUI GESSERINT UEL NON ET DE AGENTIBUS
UEL CONUENIENDIS UNO UEL PLURIBUS R

- 1 ULPIANUS libro trigesimo quinto ad edictum. Gerere atque administrare tutelam extra ordinem tutor cogi solet. Ex quo scit se tutorem datum si cesserat tutor, suo periculo cessat: id enim a diu Marco constitutum est, ut, qui scit se tutorem datum nec excusationem si quam habet allegat intra tempora praestituta, suo periculo cesseret. Sufficit tutoribus ad plenam defensionem, siue ipsi iudicium suscipiant siue pupillus ipse auctoribus, nec cogendi sunt tutores cauere, ut defensores solent. licentia igitur erit, utrum malint ipsi suscipere iudicium an pupillum exhibere, ut ipsis auctoribus iudicium suscipiat: ita tamen, ut pro his, qui fari non possunt uel absint, ipsi tutores iudicium suscipiant, pro his autem, qui supra septimum annum aetatis sunt et praesto fuerint, [Pon. 29, 2] auctoratem praestent. In causis autem adulorum licentia erit agentibus uel ipsum [Pon. adulum prae]sentem in iudicium uocare, ut consensu cursoris conueniatur, uel contra curatorem agere, ut ipse litem suscipiat. in absentibus autem adulis omnimodo contra f. 365' curatorem agendum. Non denegari autem neque tutoribus neque cursoribus etiam debitores pupillorum uel adulorum ex persona sua prospectu officii in iudicium uocare uel eis hoc facientibus suum accommodare consensum.
- 2 IDEM libro nono ad edictum. Si tutor condemnavit siue ipse condemnatus est, pupillo et in pupillum potius actio iudicati datur et maxime, si non se liti optulit, sed cum non posset uel propter absentiam pupilli uel propter infantiam auctor ei esse ad accipiemendum iudicium. et hoc etiam diuus Pius rescripsit et exinde multis rescriptis declaratum est in pupillum dandam actionem iudicati semper tutele condemnato, nisi abstineatur: tunc enim nec in tutorem nec in pupillum. nec pignora tutoris capienda esse saepe rescriptum est. Amplius Marcellus libro uicesimo primo digestorum scribit et si satis- dedit tutor, mox abstinuit pupillus, fideiussoribus quoque eius debere subueniri: sed et si pupillus non abstinuit, quemadmodum ipse, ita et fideiussoribus eius subueniri, maxime si pro absente pupillo uel pro infante satisdedit.
- 3 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. Si plures cursores dati sunt, Pon. ponius libro sexagesimo octauo ad edictum scripsit ratum haberi debere etiam quod per unum gestum est: nam et in furiosi cursoribus, ne utilitates furiosi impediatur, praetor uni eorum curationem decernet ratumque habebit, quod per eum sine dolo male gestum est. Si parens uel pater qui in potestate habet destinauerit testamento, quis tutorum tutelam gerat, illum debere gerere praetor putauit, meritoque parentis statur voluntati, qui utique recte filio prospexit. tantandum praetor facit et de his, quos parens destinauit testamento, ipse autem confirmauit, ut, si parens declarauit, quem uelit tutelam administrare, ille solus administret. Ceteri igitur tutores non administrabunt, sed erunt hi, quos uulgo honorarios appellamus. nec quisquam putet ad hos periculum nullum redundare: constat enim hos quoque, excusis prius facultatibus eius qui gesserit, conueniri oportere: dati sunt enim quasi obseruatores actus eius et custodes, imputabiturque eis quandoque, cur, si male F(WDEIC)

1 ea'm' F² 4 dederit] F²DEI, dedit F²WC
7 gesserunt ind. FEIC, gessit W, gessit D
11 a diu bis F¹ 23 acommodare F² 26 ab-

scripsit F² 36 utilitates furiosi cursoribus
ne impediatur F² 43 periculum nullum]
F², periculum F²DI'C, periculum non EI'
45 eis] eius F²

eum conuersari uidebant, suspectum eum non fecerunt. adsidue igitur et rationem ab eo exigere eos oportet et sollicite curare, qualiter conuersetur, et si pecunia sit, quae deponi possit, curare, ut deponatur ad praediorum comparationem: blandiuntur enim sibi, qui putant honorarios tutores omnino non teneri: tenentur enim secundum ea quae supra ostendimus. Quamvis autem ei potissimum se tutelam commissurum praeator dicat, cui 5 testator delegauit, attamen nonnumquam ab hoc recedet, ut puta si pater minus penso consilio hoc fecit, forte minor uiginti quinque annis, uel eo tempore fecit, quo iste tutor bonae uitiae uel frugi uidebatur, deinde postea idem coepit male conuersari ignorantे testatore, uel si contemplatione facultatum eius res ei commissa est, quibus postea exutus est.

4 Nam et si unum pater dederit tutorem, nonnumquam ei adiunguntur curatores: nam imperator noster cum patre rescrispit, cum duos quis libertos suos tutores dedisset, unum rerum Italicarum, alium rerum Africanarum, curatores eis adiungendos, nec patris secuti sunt 10 5 uoluntatem. Quod in tutoribus scriptum est, et in cuius*ratoribus* erit obseruandum, quos [B] f. 366 6 pater testamento destinauit a praetore confirmandos. Apparet igitur praetori curae fuisse, ne tutela per plures administretur, quippe etsi pater non destinauerit quis gerere debeat, 15 7 attamen id agit, ut per unum administretur: sane enim facilius unus tutor et actiones exercet et excipit. Ne per multos tutela spargatur, si non erit a testatore electus [B. 37, 7, 3] 8 tutor aut gerere nolet, tum is gerat, cui maior pars tutorum tutelam decreuerit: praetor [B] 9 igitur iubebit eos conuocari aut, si non coibunt aut coacti non decernent, causa cognita ipse statuet, quis tutelam geret. Plane si non consentiant tutores praetori, sed uelint 20 10 omnes gerere, quia fidem non habeant electo nec patiuntur succedanei esse alieni periculi, dicendum est praetorem permettere eis omnibus gerere. Item si diuidi inter se tutelam uelint tutores, audiendi sunt, ut distribuatur inter eos administratio

4 IDEM libro nono ad edictum. uel in partes uel in regiones, et si ita fuerit diuisa, *E unusquisque exceptione summouebitur pro ea parte uel regione, quam non administrat. 25

5 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. Ita autem depositioni pecuniarum [B. 37, 7, 4] S locus est, si ea summa corradi, id est colligi possit, ut comparari ager possit: si enim tam exiguum esse tutelam facile probatur, ut ex nummo refecto praedium puero comparari non possit, depositio cessat. quae ergo tutelae quantitas depositionem inducat, uideamus. et cum causa depositionis exprimatur, ut praedia pupillis comparentur, manifestum est, ut 20 ad minimas summas non uideatur pertinere: quibus modus praefiniri generaliter non potest, cum facilius causa cognita per singulos possit examinari. nec tamen auferenda facultas est etiam minores summas interdum deponi postulare, si suspecti tutores esse uideantur.

1 Gessisse autem uidetur tutor, qui quid omnino pupillare attigit etiamsi modicum, ces- 2 santque partes eorum, qui solent cessantes cogere administrare. Quod si posteaquam gessit, 25 3 tunc se gestu abstinuit, etiam suspecti postulatio succedit. Quod si quis tutelam manda- 4 uerit gerendam gestaque fuerit ab eo cui mandatum est, locus erit tutelae actioni: uidetur enim gessisse qui per alium gessit. quod si non accessit is cui mandatum est, utili 5 actione conuenitur. Debitor patris, qui tutelam administravit filii, tutelae iudicio tenebitur 6 etiam ob id quod patri debuit. Si tutor pupillum suum puberem factum non admonuerit, 40 ut sibi curatores peteret (sacris enim constitutionibus hoc facere iubetur qui tutelam ad- 7 ministravit), an tutelae iudicio teneatur? et magis puto sufficere tutelae iudicium, quasi 8 conexum sit hoc tutelae officio, quamvis post pubertatem admittatur. Post completum ui- 9 cesimum quintum annum aetatis si nondum rationes redditae sunt nec ad causam instru- 10 menta pertinentia, fidei ac uercundiae curatorum conuenit, ut consilio suo coeptam litem perficiant. si igitur cessent in his quae constituta sunt faciendis, magis puto sufficere ne- 11 gotiorum gestorum iudicium etiam si iam actum est, si tamen huius rei ratio redditia non est.

7 Iulianus libro uicesimo primo digestorum huiusmodi speciem proponit: quidam decedens filii suis dederat tutores et adiecerat: 'eosque aneclogistos esse uolo'. et ait Iulianus

F(WDEIC)

2 conuersa'etur *F*^t 14 praetore ... igitur et si iam *E*, etiam *FWD*
bis *F*^t 18 nollet *F* 47 etiam si iam] *IC*,

tutores, nisi bonam fidem in administratione praestiterint, damnari debere, quamuis testamento compre~~h~~ensum sit, ut aneclogisti essent: nec eo nomine ex causa fideicommissi f. 866' quicquam consequi debebunt, ut ait Iulianus, et est uera ista sententia: nemo enim ius publicum remittere potest huiusmodi cautionibus nec mutare formam antiquitus constitutam. damnum uero, quodcumque ex tutela quis senserit, et legari et per fideicommissum ei re- 5 linqui potest. Papinianus libro quinto responsorum ita scribit: Pater tutelam filiorum [B] consilio matris geri mandauit et eo nomine tutores liberauit. non idcirco minus officium tutorum integrum erit, sed uiris bonis conueniet salubre consilium matris admittere, tametsi neque liberatio tutoris neque noluntas patris aut intercessio matris tutoris officium 10 infringat. Usque adeo autem licet tutoribus patris praeceptum neglegere, ut, si pater cauerit, ne quid rei suae distraheretur uel ne mancipia distrahanter uel ne uestis uel ne domus uel ne aliae res periculo subiectae, liceat eis contemnere hanc patris nolun- 15 tam. Ex quo innotuit tutor se tutorem esse, scire debet periculum tutelae ad eum pertinere. innotescere autem qualiterqualiter sufficit, non utique testato eum conueniri: nam etsi citra testationem, scilicet undecumque cognouit, nulla dubitatio est, quin debeat peri- 20 culum ad ipsum respicere.

6 IDEM libro trigesimo sexto ad edictum. Hoc autem, quod cognouit tutor, pu- [B. 87, 7, 5 S* pillus probare debebit.

7 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. Tutor, qui repertorium non fecit, [B. 87, 7, 6 S quod uulgo inuentarium appellatur, dolo fecisse uidetur, nisi forte aliqua necessaria et 20 iustissima causa allegari possit, cur id factum non sit. si quis igitur dolo inuentarium non fecerit, in ea condicione est, ut teneatur in id quod pupilli interest, quod ex iureiurando in item aestimatur. nihil itaque gerere ante inuentarium factum eum oportet, nisi id quod 1 dilationem nec modicam exspectare possit. Si tutor cessauerit in distractione earum rerum quae tempore depereunt, suum periculum facit: debuit enim confessim officio suo fungi. 25 quid si contutores exspectabat uel differentes uel etiam uolentes se excusare, an ei ignoscatur? et non facile ignosceretur: debuit enim partibus suis fungi non quidem prae- 2 cipiti festinatione, sed nec moratoria cunctatione. Competet aduersus tutores tutelae actio, si male contraxerint, hoc est si praedia comparauerint non idonea per sordes aut gratiam. quid ergo si neque sordide neque gratiore, sed non bonam condicionem elegerint? recte 30 3 quis dixerit solam latam neclegentiam eos praestare in hac parte debere. Si post depositionem pecuniae comparare praedia tutores neglexerunt, incipient in usuras conueniri: quamquam enim a praetore cogi eos oportet ad comparandum, tamen, si cessent, etiam usuris plectendi sunt tarditatis gratia, nisi si per eos factum non est quo minus compa- 4 rarent. Pecuniae, quam in usus suos conuerterunt tutores, legitimas usuras praestant, sed 35 hoc ita demum, si euidenter doceantur pecuniam in usus suos conuertisse: ceterum non utique qui non faenerauit uel non depositum, in suos usus uertit, et ita [BS. 23, 1, 19 sch. 7 diuus Seuerus decreuit. doceri igitur debet in ~~deus~~ suos pecuniam uertisse. Uertisse [BS] 5 in suos usus non accipimus eum, qui debitor patrii pupilli fuit, deinde ipse sibi non soluit: 39 6 hic enim eas usuras praestabit, quas ~~u~~ patri promiserat. Si tutor pecuniam pupillarem f. 867 suo nomine faenerauit, ita demum cogetur usuras quas percepit praestare, si suscipiat 7 pupillus ceterorum nominum periculum. Si deponi oporteat pecunias ad praediorum comparisonem, si quidem factum est, usurae non current: sin uero factum non est, si quidem nec praeceptum est, ut deponantur, pupillares praestabuntur, si praeceptum est et ne- 8 glectum, de modo usurarum uidendum est. et solent praetores comminari, ut, si non fiat depositio uel quanto tardius fiat, legitimae usurae praestentur: si igitur comminatio inter- cessit, iudex qui quandoque cognoscet, decretum praetoris sequetur. Idem solent facere

F(WDEIC)

11 cauerit F² 13 tutori se tutorem] EIC, tutor se tutorem FD, tutores tutorem W, εἰ δοτού ὁ πάτερος τοῦ οὐτοῦ εἴτε τὸν εἰδένειν B (Tip.) 18 debet] F¹, debet

F²DI, potest WE⁴, potest alias debet E⁵, debet uel potest C 28 moratoria e' F² 33 cesse'nt F⁶ 34 tardita'stis F⁶ 42 opo- te'a't F² 44 neclectum F

praetores etiam circa eos tutores, qui negant habere ad alendos pupilos penes se aliquid, ut quidquid constiterit penes eos esse, eius grauissima usura pendatur: et hoc persequi oportere iudicem palam est cum et alia poenae adiectione. Residuarum autem summarum 9 pupillares usuras pendi oportet. Quae autem sunt pupillares usuræ, uidendum est. et 10 appareat hanc esse formam usurarum, ut eius quidem pecuniae, quam quis in usus suos conuertit, legitimam usuram praestet. sed et si negavit apud se esse pecuniam et praetor pronuntiavit contra eum, legitimas soluere debebit, uel si moram depositioni fecit et praetor irrogavit ei legitimas. sed et si, dum negat aliquam quantitatem penes se esse, pupillis 11 ad onera sua expedienda imposuit necessitatem mutuam pecuniam legitimis usuris accipiendi, tenebitur in legitimas. item si a debitoribus legitimas exigit. ex ceteris causis secundum morem prouinciae praestabit usuras aut quincunces aut trientes aut si quae aliae 12 leuiores in prouincia frequentantur. Usuræ a tutoribus non statim exiguntur, [Pon. 14, 6 sed intericto tempore ad exigendum et ad collocandum duum mensum, idque in iudicio tutelæ seruari solet: quod spatium seu laxamentum temporis tribui non oportet his, qui 13 nummos impuberum uel adolescentium in suos usus conuerterunt. Si usuras exactas [Pon.] 15 tutor uel curator usibus suis retinuerint, earum usuras agnoscere eos oportet: sane enim parui refert, utrum sortem pupillarem an usuras in usus suos conuerterint. Pecuniae, quae 14 in arca fuit, etiam heredes curatoris tamdiu usuras praestabunt, quamdiu non interpellauerint, ut loco defuncti curator constituatur. Si tutor pro contutore condemnetur, an etiam in usuras condemnandus sit, quaeritur. et placet, ut multis rescriptis continetur et Papinianus 20 libro duodecimo quaestionum ait, etiam in usuras eum condemnandum, si suspectum facere supersedit, et quidem eas demum¹ usuras cogendum praestare, quas etiam suae administrationis cogitur. Sciendum est tutorem et post officium finitum usuras debere in diem, quo tutelam restituit.

8 IDEM libro uicesimo tertio ad edictum. Si tutelæ agat is, cuius tutela ad- [B. 37, 7, 7 *E ministrata est, dicendum est nonnumquam diem creditæ pecuniae exspectandam, si forte tutor pecunias crediderit pupilli nomine, quarum exigendarum dies nondum uenit. sane quod ad pecunias attinet, ita demum uerum est, si potuit et debuit credere: ceterum si non debet credere, non exspectabitur.

9 IDEM libro trigesimo sexto ad edictum. Quotiens tutor pecuniam pupillarem [B. 37, 7, 8 S faenori dat, stipulatio hoc ordine facienda est. stipulari enim² debet aut pupillus aut seruus pupilli: quod si neque || pupillus eius aetatis erit, ut stipulari possit, neque seruum f. 367 habebit, tunc ipse tutor quiue in eius potestate erit, quo casu Iulianus saepissime scripsit utillem actionem pupillo dandam. sed et si absens sit pupillus, oportere tutorem suo nomine stipulari nequaquam ambigendum est. Si pater familias eum, pro quo fideiussit, 35 tutorem dederit filio suo, officio tutoris conuenit, ut, cum dies pecuniae praeterierit, creditori debitum soluat: et ideo cessante eo si pupillus suæ tutelæ factus soluerit ex causa fideiussoria, non solum mandati, sed etiam tutelæ agere poterit: hoc enim ei impunitatur, cur pro se non soluerit. quod si in diem debitor fuit iste tutor, quibusdam uidetur non uenire in tutelæ iudicium, si modo is dies post³ tutelam finitam superuenit: quod si 40 dies adhuc durante tutela uenit, putant omnimodo deuolui in tutelæ iudicium. ego et hoc et superius ita uerum puto, si facultatibus labi tutor coepit: ceterum si idoneus tutor fuit, nihil uenire in tutelæ iudicio. nec quisquam putet nullum effectum hoc habere: namque si quis dixerit in tutelæ iudicium deuolui, et priuilegio locus est et fideiussores tenebuntur, 45 si rem saluam fore cautum est. Item si temporali actione fuit obligatus tutor, dicendum est locum esse tutelæ iudicio, ut perpetua actio sit. Et generaliter quod aduersus alium praestare debuit pupillo suo, id aduersus se quoque praestare debet, fortassis et plus:

F(WDEIC)

¹ easdem eum? ² enim del. ³ post del.

2 gra'tia'uissima F⁴ 29 exspectauitur F¹ 41 durante tutelæ iudicium si modo' ue-
35 a'mbigendum F⁴ 39 cur] cum F¹ nit F⁴

4 aduersus alios enim experiri sine actione non potuit, aduersus se potuit. Sed si sub usuris
5 grauioribus patri pupilli pecuniam debuit quam sint pupillares, uidendum est, an ei aliquid
imputetur. et si quidem soluit, nihil est quod ei imputetur: potuit enim soluere nec one-
rare se usuris: si uero non soluit, usuras cogendus est agnoscere, quas a se exigere debuit.
6 Sicut autem soluere tutor quod debet, ita et exigere quod sibi debetur potest, si creditor
7 fuit patris pupilli: nam et sibi soluere potest, si modo fuit pecunia unde soluat, et si
8 usurae fuerunt grauiores quae ei debebantur, releuabitur eis pupillus, quia tutor se potuit
9 liberare, sicut aliis quoque soluere et potuit et debuit. Nec utique necesse habet, si con-
10ueniatur, per iudicem soluere, idcircoque si mala causa pupillaris est, denuntiare sibi
uerum¹ debet. denique imperator Antoninus cum patre etiam honoraria eos imputare pu-
11 pillo prohibuit, si superuacaneam litem instituissent, cum conuenirentur a uero creditore:
12 nec enim prohibentur tutores bonam fidem² agnoscere. Non tantum autem sibi soluere
tutor, uerum etiam sibi creditam pecuniam scribere potest, ut Marcellus libro octauo
13 digestorum scripsit, seque mutua pecunia poterit obligare sibi mutuam proscribendo³.
14 Constat eum, qui ad augmentum datur, ut puta ad bona materna quae postea [B. 37, 7, 8] 15
accesserunt uel ad quid aliud augmentum, administrare bona pristina non solere. si autem
15 suspectum facere priorem tutorem supersedit uel satis ab eo exigere, plectetur. Per con-
trarium autem qui datus est simpliciter tutor pupillo uel curator, si quid postea augmenti
16 accesserit, periculo tenetur, quamuis soleat ad augmentum dari curator: quae res non facit,
ut ipsa augmenta non pertineant ad curam priorum, ad quos omnis utilitas pupillorum 20
debet pertinere. siue igitur datus est, communicatur periculum cum prioribus, siue datus
non est, tenetur administrationis necessitate is qui || antea erat datus.

q. 39 f. 368

10 IDEM libro quadragesimo nono ad edictum. Generaliter quotienscumque non [B. 37, 7, 9] 25
fit nomine pupilli quod quiuis pater familias idoneus facit, non uidetur defendi: siue igitur
solutionem siue iudicium siue stipulationem detrectat, defendi non uidetur.

11 IDEM libro trigesimo tertio ad edictum. Circa pupillum, cuius tutor seruus [B. 37, 7, 10] 25
erat pronuntiatus, diuus Pius rescripts in rebus, quas ex pecunia pupilli seruus compa-
rauerat, dominum non posse uti praerogatiua deductionis. quod et in curatore obser-
uandum est.

12 PAULUS libro trigesimo octavo ad edictum. Cum plures tu- [B. 37, 7, 11. cf. BS. 38, 2, 10 sch. 3] 35
1 telam gerunt, nulli eorum in contutorem actio pupilli nomine datur. Quae bona fide a
tutore gesta sunt, rata habentur etiam ex rescriptis Traiani et Hadriani: et ideo pupillus
rem a tutore legitime distractam uindicare non potest: nam et inutile est pupillis, si ad-
ministratio eorum non seruatur, nemine scilicet emente. nec interest, tutor soluendo fuerit
nec ne, cum, si bona fide res gesta sit, seruanda sit, si mala fide, alienatio non ualet. 35

2 Nimum est licere tutori respectu existimationis pupilli erogare ex bonis eius, quod ex
3 suis non honestissime fuisset erogaturus. Cum tutor non rebus dumtaxat, sed etiam mo-
ribus pupilli praeponatur, in primis mercedes praceptoribus, non quae minimas poterit,
sed pro facultate patrimonii, pro dignitate natalium constituet, alimenta seruus libertisque,
nonnumquam etiam exteris, si hoc pupillo expediet, praestabit, sollemnia munera paren- 40
tibus cognatisque mittet. sed non dabit dotem sorori alio patre natae, etiamsi aliter ea
nubere non potuit: nam etsi honeste, ex liberalitate tamen fit, quae seruanda arbitrio pu-
4 pilli est. Si tutor pecuniam pupillarem credere non potuit, quod non erat cui crederet,
pupillo uacabit.

13 GARUS libro duodecimo ad edictum provinciale. Tutor secundum dignitatem [B. 37, 7, 12] 44
1 facultatesque pupilli modum seruorum aestimare debet, qui circa eum futuri sunt. Non
est audiendus tutor, cum dicat ideo cessasse pupillarem pecuniam, quod idonea nomina
2 non inueniret, si arguatur eo tempore suam pecuniam bene collocasse. In soluendis legatis

F(WDEIC)

¹ creditorem litem expectare non ins. ² bona fide? ³ prescrivendo (edd.)?

5 sicu'it F⁴ 6 pupilli's F⁴ 7 releuauitur F⁴ 14 s'cribsit F⁴

- et fideicommissis attendere debet tutor, ne cui non debitum soluat, nec nuptiale munus matri pupilli uel sorori mittere. aliud est, si matri forte aut sorori pupilli tutor ea quae ad uictum necessaria sunt praestiterit, cum semet ipsa sustinere non possit: nam ratum id habendum est: nec enim eadem causa est eius, quod in eam rem impenditur et quod munieris legatorum nomine erogatur.
- 14 PAULUS libro octauo breuium. Etiam contutoris factum imputatur collegae, [B. 37, 7, 18] S si potuit et debuit suspectum facere: interdum et si debuit satis petere: nam si idoneus subito lapsus est, nihil collegae imputari potest.
- 15 IDEM libro secundo sententiarum. Si tutor constitutus quos inuenierit debitores non conuenerit ac per hoc minus idonei efficiantur, uel intra sex primos [B. 37, 7, 14] *P menses pupillares pecunias non collocauerit, ipse in debitam pecuniam et in usuras eius pecuniae quam non faenerauit conuenitur.
- 16 IDEM libro sexto ad Sabinum. Cum quaeritur iudicio tutelae, quae nomina [B. 37, 7, 15] S* a tute facta agnoscere pupillus debeat, Marcellus putabat, si tutor pecuniam pupilli mutuam dedisset et suo nomine stipulatus esset, posse dici nomina integra pupillo salua esse, 15 deperdita et male contracta ad tutorem pertinere. sed uerius se putare posse tutorem || eam f. 368 condicionem adulescenti deferre, ut id quod gessisset tutor in contrahendis nominibus aut in totum agnoscere aut a toto recedere¹, ita ut perinde esset ac si tutor sibi negotium gessisset. idem est et si pupilli nomine credidisset.
- 17 POMPONIUS libro septimo decimo ad Sabinum. Qui iussus est ab eo, qui ius [B. 37, 7, 16] S* iubendi habet, tutelam gerere, si ceassasset, ex quo iussus est indemnem pupillum prae-stare debebit, non ex quo tutor esse coepit.
- 18 IULIANUS libro uicesimo primo digestorum. Qui tutor negotia pupilli gessit, [B. 37, 7, 17] S quamuis in nulla re auctor pupillo fuerit, quin tutelae iudicio teneatur, dubitari non oportet: quid enim prohibet ita patrimonium pupilli compositum esse, ut nihil gerere necesse sit, 25 1 in quo tutoris auctoritas interponi debeat? Ex duobus tutoribus si cum altero actum fuerit, alter non liberabitur.
- 19 ULPIANUS libro primo responsorum. Actus sui rationem concuratori reddere [B. 37, 7, 18] S non esse compellendum: sed nisi cum eo administrationem communicet aut si non ex fide curam gerat, suspectum postulari posse.
- 20 IDEM libro quinto de officio proconsulis. Tutor uel curator, cuius iniusta [B. 37, 7, 19] S appellatio pronuntiata erit cuiusue excusatio recepta non sit, ex quo accedere ad admini-strationem debuit erit obligatus.
- 21 MARCELLUS libro singulari responsorum. Lucius Titius Gaium Seium filium [B. 37, 7, 20] Sf familias testamento filio suo tutorem dedit: Gaius Seius sciente et consentiente patre 35 tutelam administravit: quaero, an defuncto Gaio Seio actio tutelae aduersus patrem eius et in quantum competit. Marcellus respondit secundum ea quae proposita essent actione de peculio et de in rem uerso patrem teneri: nec multum uideri in hoc casu facere patris scientiam et consensum ad obligandum eum in solidum, nisi forte contatore uel alio quo uolente eum facere suspectum intercessit et quasi in se periculum recepit.
- 22 PAULUS libro tertio ad edictum. Tutor ad utilitatem pupilli et nouare et rem [B. 37, 7, 21] E in iudicium deducere potest: donationes autem ab eo factae pupillo non nocent.
- 23 ULPIANUS libro nono ad edictum. Uulgo obseruatur, ne tutor caueat ratam [B. 37, 7, 22] E rem pupillum habiturum, quia rem in iudicium deducit. quid tamen si dubitetur, an tutor sit uel an duret tutor uel an gestus illi commissus sit? aequum est aduersarium non de-45 cipi. idem et in curatore est, ut Iulianus scribit.
- 24 PAULUS libro nono ad edictum. Decreto praetoris actor constitui periculo [B. 37, 7, 23] E tutoris solet, quotiensque aut diffusa negotia sint aut dignitas uel aetas aut ualetudo F(WD, qui deficit u. 26 uerb. ex duabus, EIC)

¹ agnosceret aut a toto recederet (*Hab.*)?

2 alium est F 3 semet ipsa s. n. possit] sti'tutoris F² 27 liberanit F² 45 sit] F²E, semetipsas s. n. possint F²DIC 6 con- sid F² | durem F²

- tutoris id postulet: si tamen nondum fari pupillus potest, ut procuratorem facere possit,
 1 aut absens sit, tunc actor necessario constituendus est. Si duobus simul tutela gerenda
 permissa est uel a parente uel a contutoribus uel a magistratibus, benigne accipendum
 est etiam uni agere permisum, quia duo simul agere non possunt.
 25 **ULPIANUS** libro tertio decimo ad edictum. Si minoris actum fuerit cum tu- [B. 87, 7, 24] **E**
 toribus adstantibus curatibus et pupillus ob hoc egerit cum curatibus et ei sint con-
 demnati in id quod sua intererat minoris tutores culpa eorum condemnatos non esse: an
 restitutio aduersus tutores cesseret? et **Papinianus** responsorum libro secundo ait nihil
 minus posse restitui et idcirco curatores, si nondum iudicatum fecerunt, posse prouocantes ⁹
 per exceptionem doli consequi, ut eis mandentur || aduersus tutores actiones. quid tamen f. 369
 si iam fecerunt iudicatum curatores? proderit hoc tutoribus, quoniam nihil minori abest,
 qui de praeda magis quam de damno sollicitus est, nisi forte mandare actiones paratus
 sit curatibus.
 26 **PAULUS** libro uicesimo quarto ad edictum. *Cum curatore et pro tute etiam* [B. 87, 7, 25] **E**
 manente administratione agi potest. ¹⁵
 27 **IDEM** libro septimo ad **Plautium**. Tutor, qui tutelam gerit, quantum ad pro- [B. 87, 7, 26] **E**
 uidentiam pupillarem domini loco haberi debet.
 28 **MARCELLUS** libro octavo digestorum. Tutor pro pupillo in iudicium vocatus sollemniter **E**
 cauit: si inter moras puer ad pubertatem peruenit, non est cogendus accipere iudicium.
 1 **Tutor**, qui post pubertatem pupilli negotiorum eius administratione abstinuit, [B. 87, 7, 27] **E** ²⁰
 usuras praestare non debet ex quo optulit pecuniam: quin etiam iustius mihi uidetur
 eum per quem non stetit, quo minus conuentus restitueret tutelam, ad praestationem usu-
 rarum non compelli. **ULPIANUS** notat: non sufficit optulisse, nisi et depositum obsignata
 tuto in loco. ²⁴
 29 **MARCELLUS** libro octavo digestorum. maximeque heredem tutoris: nam perini- [B. 87, 7, 28] **E**
 quam est eum, cui forte post uiginti annos uel amplius in mentem uenit tutelam reposcere,
 etiam usuras postulare.
 30 **IDEM** libro uicesimo primo digestorum. Tutoris praecipuum est officium, ne [B. 87, 7, 29] **E**
 indefensum pupillum relinquit. ²⁹
 31 **MODESTINUS** libro primo excusationum. Diui Seuerus et Antoninus Augusti [B. 87, 7, 30] **E**
 Sergio Iuliano. Forma, qua singuli tutores, prout quisque gessit tutelam, nonnunquam in
 'solidum tenentur, dumtaxat intra pubertatis tempora locum habet, non etiam si post pu-
 bertatem administrauerint.
 32 **IDEM** libro sexto responsorum. Sine herede tutor decepit: quaero, an cu- [B. 87, 7, 31] **E**
 rator pupillo datus, cum neque inuentaria neque alia instrumenta a fideiussore tutoris ex- ³⁵
 hibentur, possit eundem fideiussorem conuenire ex stipulatione, quanti pupilli interest.
Modestinus respondit in id¹ quod tutor conueniri potuit, fideiussorem quoque conueniri
 1 posse. **Modestinus** respondit damnum si quod accedit eo, quia cautiones soluti uectigalis
 inuentae non sunt, ad tutorem, cuius nulla culpa admissa proponitur, minime pertinere.
 2 **Modestinus** respondit tutorem eorum redditum nomine rationem pupillae reddere debere, ⁴⁰
 3 qui ex fundo bona fide percipi potuerunt. Item respondit, si minus a seruo tutor percepit²,
 quam bona fide ex fundo percipi potuit, ex eo, de quo pupillae sit obstrictus, quantum
 ex peculio serui seruari possit, eidem tutori proficere debere, scilicet si non perdituro
 4 seruo administrationem credit. Interposito curatore adulescens fundum Titio uendidit:
 postea adgnita fraude in integrum restitutus in possessionem induci iussus est: quaero, an, ⁴⁵
F (WEIC)

¹ id del. ² recepit (*Hal.*)?

² absens^s *F²* 14 cum] *CE* (*ubi adnotatur* 'hoc
 deest Pi[sis]') *I, om. FW*: ἐΝΆΡΤΕΙ οἱ κούρατωρ
 καὶ οἱ διοικών ως ἐπίτροπος *B* (*Tipuc.*) 16 ad
 prouidentiam pupillarem] ἐν τοις ὀφελογί-
 τὸν ἄνθετον *B* (*Tipuc.*) 25 marcellus idem *F²*

35 cum] *F²EI* (*ubi in marg.*: p.: al. at...) *C*,
 cum cum *F¹*, cum eum *W* 36 quanti] *F¹*,
 quanto *F²EIC* 38 *modestinus*] *continual I,*
l. inc. FWEC | quod 'datum' accedit *F²*: 'hic
 mala littera uidetur' *I* in *margine*

cum ex hac uenditione melior factus non est neque in rem suam quicquam uersum probetur, pretium emptori restituere non debeat. Modestinus respondit pretium fundi ab adulescente uenumdati, si rationibus eius non profuit nec quicquam de eo a iudicante de integrum restitutio[n]e statutum est, emptorem frustra postulare. Item respondit sumptibus noluptatis causa ab empore factis adulescentem onerandum non esse: qui tamen ab eodem aedificio ita auferri possunt, ut in facie pristina, id est quae fuit ante uenditionem, aedificium esse possit, emptori || auferre permitti oportere. Lucius Titius coheres et curator f. 369 sororis suae, cum esset ex ciuitate, in qua usitatum erat ipsos dominos praediorum, non conductores onera annonarum et contributionum temporaria[rum] sustinere, morem hunc et consuetudinem semper obseruatam secutus et ipse pro communi et individua hereditate 10 annonas praestitit: quaero, an in rationibus dandis opponi curatori possit, quia non recte pro parte sororis tales impensas fecerat. Modestinus respondit in¹ id demum curatorem aduluae reputare ex causa de qua quaeritur posse, quod ipsa, si rem suam administraret, 7 ergare compelleretur. Tutores duo post uenditionem pupillarium rerum factam pecuniam inter se diuiserant, post quam diuisionem alter eorum in exilium datus es[ti] durante tutela: 15 quaerebatur, an actore constituto contutor eius partem pupillaris pecuniae petere ab eo poterit. Modestinus respondit: si hoc quaeritur, an contatore relegato contutor eius tutelae actionem exercere possit, non posse respondi.

- 33 CALLISTRATUS libro quarto de cognitionibus. A tutoribus et curatoribus [B. 37, 7, 32] E pupillorum eadem diligentia exigenda est circa administrationem rerum pupillarium, quam 20 1 pater familias rebus suis ex bona fide praebere debet. Officium tutorum curatoribus constitutis finem accipit ideoque omnia negotia, quae inita sunt, ad fidem curatorum pertinent: 2 idque etiam diuus Marcus cum filio suo Commodo rescripsit. Heredibus quoque pupillorum electio eadem aduersus tutores, in quo potissimum consistere uelint, competit, quae ipsis 3 quorum tutela administrata sit, ² principalibus constitutionibus declaratur. Sumptuum, qui 25 bona fide in tutelam, non qui in ipsos tutores fiunt, ratio haberi solet, nisi ab eo qui eum dat certum solacium ei constitutum est.
- 34 IULIUS AQUILA libro responsorum. Respondit ad instruendam diligentiam [B. 37, 7, 33] Ef iudicantis et pupillorum utilitatem admittendam³ seruos quoque eorum interrogari posse. 29
- 35 PAPINIANUS libro secundo quaestionum. Tutor siue curator nomina, quae [B. 37, 7, 34] P iuste putat non esse idonea, a priore tute[re] uel curatore suspicere quidem cogitur, non tamen exactionem periculo suo facere.
- 36 IDEM libro tertie quaestionum. Inter tutores diuisa tutela est: aequitas, [B. 37, 7, 35] P quae merum ius compensationis inducit, propter officium et personam agentis tutoris non differtur: nam diuisio tutelae, quae non iuris, sed iurisdictionis est, modum administrationi 35 facit et inter ipsos locum habet nec experiri cum pupillo uolentibus obstare debet.
- 37 IDEM libro undecimo quaestionum. Tutorem, qui tutelam gerit, Sabinus et Cassius, P prout gerit, in singulas res per tempora uelut ex pluribus causis obligari putauerunt.
- 1 Secundum quam sententiam seruus institor dominicae mercis uel praepositus [B. 37, 7, 36] debitum exigendis si liber factus in eodem actu perseueret, quanvis tempore seruitutis 40 obligari non potuerit, praeteriti temporis nomine actione negotiorum gestorum non inutiliter conueniet, earum scilicet rerum, quae conexam rationem cum his, quae postea gesta sunt, habuerunt: sic enim⁴ et tutelae iudicium earum quoque rerum causa tenere placuit, quae post pubertatem administrantur, si posterior actus priori cohaereat neque diuisus pro-priam rationem habet. Inde descendit quaestio, quae uolgo circa filium familias tractata 45 est, || qui tutor testamento datus post tutelam gestam emancipatus in eodem officio per- f. 370 seuerauit. et secundum Sabini et Cassii sententiam eueniet, ut de eo quidem, quod post emancipationem gestum est, in solidum conueniri possit, de praeterito autem, siue peculium F(WEIC)

¹ in del. (Hal.) ² sicut ins. (similiter Hal.) ³ adiuuandam? ⁴ enim del. (Hal.)

3 a iudicante) E, ab iudicante C, iudicante temporalium EIC 17 relegato co'contutor F² FWI 8 usita[n]tum F⁴ 9 temporarium F, 28 iuli'an'us F⁴

non sit ademptum siue ademptum sit, in id quod facere possit. quod si superioris temporis nomine patrem de peculio pupillus conuenire maluerit (annus enim utilis ex quo tutela agi posse coepit computabitur): ne capiatur pater inducta totius temporis causa, tempus, quo filius familias tutelam gessit, comprehendendum erit.

- 38 IDEM libro duodecimo quaestionum. Si plures tutelam non administrauerint [B. 37, 7, 37] P
et omnes soluendo sint, utrum, quia nullae partes administrationis inueniuntur, electioni
locus erit an ut eiusdem pecuniae debitores excipere debebunt periculi societatem? quod
1 magis ratio suadet. Si quidam ex his idonei non sint, onerabuntur sine dubio ceteri, nec
2 inique, cum singulorum contumacia pupillo damnum in solidum dederit. Unde quaerendum
est, an actiones pupillus ei, qui solus conuenitur, in alterum pro parte scilicet praestare 10
debeat. sed cum propria cuiusque contumacia puniatur, qua fronte poterit hoc desiderari?
39 IDEM libro quinto responsorum. Tutores, qui post finem tutelae per er- [B. 37, 7, 38] P
rorem officii durantes rerum administrationem retinuerunt, nominum paternorum periculum,
quae post pubertatem adolescentis idonea fuerunt, praestare cogendi non erunt, cum
1 actionem inferre non potuerunt. Curator a patre testamento datus impuberis negotiis se 15
per errorem immisicit: postea a praetore tutoribus aliis datis periculum futuri temporis
2 ille, qui postea nihil gessit, non praestabit. Qui se negotiis impuberis non iure tutor datus
secundum patris voluntatem immisicit, errore comperto tutorem a praetore constitui con-
sultius petet, ne forte, si rem coemptam deseruerit, fraudis uel culpas causa condemnetur.
non idem seruatur, si quis ultro negotium alienum gesserit, cum satis abundeque sufficiat 20
3 uel in una specie per amici laborem domino consuli. Heres institutus, qui non habuit
substitutum, priusquam hereditatem adiret, quam impuberi restituere debuit, uita decessit:
cum hereditas in Italia esset, scriptus autem heres in prouincia uita decessisset, tutores
provincialium rerum culpas nomine condemnandos existimauit, si causam testamenti non
ignorantes utilitatem impuberis deseruerunt: nam hereditatis³ in prouincia fideicommisso 25
restituto causam quidem iuris expediri potuisse, rerum autem administrationem ad eos
4 recidere debuisse, qui tutelam in Italia suscepissent. Aduersus tutorem, qui pupillum he-
reditate patri abstinuit, actionem denegari non oportet creditor, qui cum ipso tutorе con-
5 traxit, quamvis tutor pecuniam in rem impuberis uerteret. Curatores adolescentis mutui
periculi gratia cautionem inuicem sibi praebuerunt et in eam rem pignora dederunt: cum 30
officio deposito soluendo fuissent, irritam cautionem esse factam et pignoris uinculum so-
6 lutum apparuit. Tutor datus aduersus ipsam creationem prouocauit: heres eius postea
uictus praeteriti temporis periculum praestabit, quia non uidetur leuis culpa contra iuris
7 auctoritatem mandatum tutelae officium detrectare. Rerum provincialium tutores in urbe
causas appellationis impuberum agentes, rerum Italicarum curatores ut impuberibus con- 35
stituantur, || ad officium suum renocare debent: alioquin si prius in prouinciam redierint, f. 370
8 dolum aut culpam eorum in ea quoque parte recte iudex conueniet. Patruus testamento
fratris filio tutor datus cum in Italia domicilium haberet, tam Italicarum rerum quam pro-
vincialium administrationem suscepit atque ita pecuniam ex uenditionibus Romae refectam
in prouinciam traiecit et in calendarium pupilli conuertit: tutor in locum eius Romae sub- 40
stitutus administrationem pecuniae, quae non pertinet ad tutelam suam, suspicere non
9 cogitur. Curatores testamento uel tutores inutiliter dati neque decreto praetoris confirmati
negotia gesserunt. uice mutua periculum praestare coguntur, cum officium sponte citra
iuris adminiculum insinerint et qui fuit idoneus, decretum praetoris curatores uel tutores
10 constituentis implorare debuerit. Tutoribus idoneis diem functis uice mutua periculum ad 45
heredes eorum non redundant, quod non habuit locum officio tutelae manente. In eum,

F(WEIC)

¹ tutelae (van de Water)? ² hereditatis del.

8 computauit *F¹* 18 immis's'uit *F¹*
22 substitutus... debuit *om. F¹* 27 here-
ditate] *EIC¹*, hereditatem *FWC¹* 33 prae-
stauit *F¹* | laevis *F* | culpa *om. F¹* 44 inue-
rint] inuerint *F¹*, intuerint *F² W*, intuerit (*in
margin'e uel arripiuit*) *E*, interuenierit (*in mar-
gine al. int...., al. intuleri.., al. claui...)* *I*,
iniecerint *C*

qui tutelam gerere noluit, post ceteros qui gesserunt actionem utilem tutelae dari placuit. quod tamen ex tutela non peruenit ad eos, qui se negotiis miscuerunt, sed communi negligentia perit, citra substitutionis ordinem aequaliter omnium periculum spectat. Tutores pubere pupillo constituto item appellatio inchoatam iussu consulunt ob notitiam rei per fecerunt: cum iudicatum persequi non potuerunt, periculo culpa non subiciuntur. Ab eo, 5 qui restitutionis auxilio non iuuatur, quaestio culpa tutorum conuentione remitti potest, 14 nec donatum, sed transactum uidetur. Neglegentiae tutorum periculo nominum, quae pater usuris maioribus fecit, adscripto pupilla quidem actionem calendarii praestare cogitur, 15 exactas autem usuras tutelae tempore citra ullam compensationem retinet. Adulescens tutoribus conuentis, a quibus totum seruari non potuit, aduersus curatores, qui tutelam 10 ad se negligentia non transtulerunt, integrum actionem retinet: neque enim tutelae iudicio consumptum uidetur, quod alterius officii querellam habuit. Tutor, qui tutoris idoneum heredem conuenire pupilli nomine noluit, damni uicariae substituitur, ut is, qui non idoneum tutelae tempore suspectum facere supersedit. Tutelae iudicium ideo differri non oportet, quod fratri et coheredis impuberis idem tutelam sustineat. Quod de peculio serui 15 actoris, quem adulescens postquam rei suas administrare coepit manumisit, retinuit aut retinere potuit, in ratione reddenda curatori per iudicem accepto feretur.

40 IDEM libro sexto responsorum. Impuberi filio centurio curatorem dedit. [B. 37, 7, 39] P decreto praetoris non secuto si nihil curator datus administret, periculo contumaciae uel negligentiae non adstringetur: nam priuilegium militum ad alienam iniuriam porrigi non 20 oportet nec in aliis circa supremam voluntatem imperitiae uenia datur quam in bonis militum, filii uero tutela iure patriae potestatis, non militiae praemio mandatur.

41 IDEM libro septimo responsorum. Qui plures tutores habuit, unum, qui sol- [B. 37, 7, 40] P uendo non fuit, rationem actus sui uetus reddere. quoniam eius liberatio, quod ex tutela percepit aut dolo contraxit, non est reicta, contutores, qui suspectum facere neglexerunt, 25 ex culpa recte conueniuntur: tutor enim legatarius ex culpa, quae testamento remissa est, f. 371 non tenetur.

42 IDEM libro primo definitionum. Ex pluribus tutoribus in solidum unum tu- [B. 37, 7, 41] P torem index condemnauit. in rem suam iudicatus procurator datus priuilegium pupilli non habebit, quod nec heredi pupilli datur: non enim causae, sed personae succurrirunt, quae so meruit praecipuum fauorem.

43 PAULUS libro septimo quaestionum. Cum post mortem pupilli desinit esse [B. 37, 7, 42] P 1 nomen idoneum, tutor periculo eximitur. Qui¹, cum esset fratri sui filiae curator, quadringenta dotis nomine marito eius se daturum promisit: quaero, an succurrendum sit ei, cum postea aere alieno emergente supra uires patrimonii eius dos promissa sit, quoniam 25 in instrumento ita scriptum sit 'ille patruus et curator stipulanti spopondit'. mouet quaestionem, quod non ut de suo dotem daret, sed cum crederet rationem pupillarem sufficere, promisit. praeterea et illud hic potest tractari, ut, si sciens curator non sufficere promiserit, uel donasse uideatur uel, quoniam dolo fecit, non illi succurratur. respondi: curator cum officium suum egressus sponte se obligauerit, non puto ei a praetore subueniri debere, 40 non magis quam si creditori puellae pecuniam se daturum spoondisset: sed is de quo tractamus si non donandi animo, sed negotii gerendi causa dotem promisit, habet mulierem obligatam et poterit dici etiam manente matrimonio eam teneri (quia habet dotem sic ut in collatione bonorum dicitur) uel certe post diuortium (siue exacta sit dos siue maneant nomen), quia potest efficere, ut ei accepto feratur. quod si mulier suum curatorem adim- 45 plere id, quod supra uires patrimonii eius in dotem dare promisit, non queat, curatorem quidem in hoc, quod superfluum est, per exceptionem releuari: mulier uero cautionem in F(WD, qui denuo incipit u. 14 uerb. ideo, EIC)

¹ quidam (edd.)? ² efficere in...

6 inbatur F² 16 retinuit] et retinuit libri est WE⁴C 34 ei om. F² 38 promisit ...
18 centyrio F² 19 uel] non F² 21 oportet] sufficere ter F² 40 a om. F²
FDE² (in margine P[isana]: al. potest) I, pot-

maritum exponere debet, quod, si quandoque locupletior constante matrimonio facta fuerit, dotis reliquum marito seruat¹.

- 44 IDEM libro tertio decimo quaestionum. Qui nominibus a curatoribus prioribus susceptis siue tutoribus nomina adgnouerunt, periculum in se transferunt. Sed [B] si pupillus post pubertatem rationibus a tute acceptis reliquationem eius secutus usuras acceptauerit, priuilegium suum non amittit in bonis tutoris uenditis: praetor enim priuilegium ei seruare debet.
- 45 IDEM libro quarto decimo quaestionum. Si pupillus alterum ex tutoribus post pubertatem liberasset, improbe alterum illius nomine conabitur interpellare. idemque dicemus in duobus magistratibus collegis, quorum alterum² res publica conuenit. sed haec in magistratibus tractauit³, quasi duo rei eiusdem debiti essent omnimodo: quod non ita est. nam si uterque idoneus est, electio locum non habet: is autem, qui tempore⁴ liberatus est, non ei similis est qui nihil habet, sed ei qui satisfecit: habet enim quod obiciat petitori.
- 46 IDEM libro nono responsorum. Lucius Titius curator Gaii Seii tempore curae fundum Cornelianum locauit Sempronio, qui Sempronius reliqua traxit: pupillus aetate probata eundem quandam colonum Sempronium fecit procuratorem: quaero, an ex eo, quod ille ut procurator egit, omne debitum adulescens agnouisse uideatur eoque nomine curatorem suum liberasset⁵. Paulus respondit non ex eo, quod adultus eum, qui praedia f. 371 eius cohabit, procuratorem habere uoluit, debitum, quod ex conductione reliquatus est, adgnosuisse eum uideri. Sempronii, qui ex pollicitatione debtor patriae sua exstiterat, bona res publica iusu praesidis possedit: quorum bonorum magistratus rei publicae tres curatores constituerunt, qui apud Graecos ἐπιμελῆται uocantur, qui postea inter se sine consensu rei publicae administrationem bonorum Sempronii diuiserunt: ex quibus quidam, cum reliqua trahebant, idonei in ipso tempore administrationis esse desierunt: postea pupillus heres Sempronii, qui abstentus erat, ab imperatore impetravit, ut bona paterna ei restituerentur: quaero, an ex bonis eorum, qui idonei sunt, indemnitate pupilli prospici debeat, cum indiuuiduum his officium curse a magistratibus iniunctum sit. Paulus respondit, si pupillo in curatores bonorum actiones decerni placuerit, pro eius portione, qui idoneus non sit, magistratus conueniri oportere: alia enim causa est tutorum, alia eorum, qui rei publicae negotia administrant. Tutores, qui pecuniam pupillarem quamvis suo nomine faenerauit, non uideri contra constitutiones fecisse, quae prohibent pecuniam pupillarem in usus suis conuertere. Quaesitum est, an eius pecuniae, qua tutor usus est, post finitam quoque tutelam in diem iudicii accepti easdem usuras praestare debeat. Paulus respondit finita administratione eas usuras debere computari, quae in tutelae iudicio computantur. Paulus respondit propter ea, quae post pubertatem nulla necessitate cogente, sed ex uoluntate sua tutor administrauit, fideiussorem, qui saluam rem fore cauit, non teneri. Tutelae iudicio tutor conuentus edidit librum rationum et secundum eum condemnatus soluit: postea cum a debitoribus paternis, quorum nomina libro rationum non inerant, exigere uellet pupillus, prolatae sunt ab his apochae tutoris: quaesitum est, utrum aduersus tutorem an aduersus debitores actio ei competat. Paulus respondit, si tempore administranda tutelae tutori tutelam gerenti debitores soluissent, liberatos eos ipso iure a pupillo: sed si cum tuto actum esset, posse eundem adulescentem propter eam causam tutelae experiri et aduersus exceptionem rei iudicatae doli mali uti replicatione. Cum testamento duo tutores dati essent pupillo et alter ex his uita defunctus fuisset, in locum eius petente matre ex prae-

F(WDEIC)

¹ soluat (Hal.)? ² dimisit, alterum ins. ³ tractant (sic fere Hal.)? ⁴ tempore] sponte? ⁵ liberasse?

6 tutoris] D⁴E⁴IC, tutoribus FWD⁴E⁴ 19 eum] eorum F⁴ 23 ἐπιμελῆται] ἐπιμελῆται W, emuentai I, enumerari C, om. in sp. uac. DE 26 restituere n'tur F⁴ 29 portionem F

32 p'u'ecuniam F⁴ 34 finita'm' F⁴ 38 eon-
uentus F⁴ | cum] E⁴I, om. FWDE⁴C 40 pro-
latae] E⁴I, et prolatae FWDE⁴C

sidis prouinciae praecepto a magistratibus alius tutor datus est, a quo magistratus satis exegerunt rem saluam fore: tutor testamento datus postea datum suspectum fecit: quae-situm est, in quantum teneatur. Paulus respondit tutorem testamento datum pro ea parte conueniri oportere, pro qua parte administravit: pro contutoris autem portione prius eos conueniri debere, qui pro eo se obligauerunt uel magistratus qui eum dederunt: tunc si 5 solidum pupillus consequi non potuerit, de officio contutoris querendum, an suspectum facere debuerit, praesertim cum suspectum quoque eum postulasse dicatur. alias quidem cum magistratus plures tutores dant, non prius ad eos reuerti pupillus potest, quam omnes tutores excusse fuerint: in proposito cum unus a magistratibus datus proponeretur, non est uisum prius collegam conueniendum, qui et suspectum fecit et testamento datus est, 10 7 perindeque habendos singulos, ac si in partes dimidiis tutores dati essent. Tutoribus concessum est a debitoribus pupilli pecuniam exigere, ut ipso iure liberentur, non etiam donare uel etiam diminuendi causa cum iis transigere: et ideo eum, qui minus tutori soluit, a pupillo in reliquum conueniri posse.

- 47 SCAEUOLA libro secundo responsorum. Titum et Maeuium tutores quis [B. 37, 7, 46] P dedit et cavit: Βούλομαι καὶ παρακαλῶ πάντας¹ γίνεσθαι μετὰ τῆς Μαιζίου τοῦ ἀδελφοῦ μογ² ΓΝΩΜΗΣ, καὶ δίχα αὐτῷ τὸ γινόμενον ἄκυρον ἔστω. Titius solus a debitoribus exegit: an liberati essent? respondi, si et administrationem Maeuius dedisset, non recte solutum. 1 Quantum autem filio meo diurnum sufficiat, Marina et Ianuaria aestimabunt: quaero, an contenti esse debeant tutores arbitrio mulierum. respondi sumptum boni uiri arbitrio fa- 2 ciendum. Tutores dati ad res Italicas instrumenta Romae reppererunt debitorum prouincialium, ut pecunia Romae aut ubicumque petitum fuerit solvatur: quaero, cum neque de- 3 bitores in Italia essent neque eorum praedia, an haec exactio ad Italicae rei tutores per-tineat. respondi, si prouincialis contractus esset, non pertinere, respicere tamen ad officium eorum, ne instrumentorum ignorantia contractus eos, ad quos administratio pertineret, 25 4 lateret. A matre datus testamento tutor cum putaret se tutorem esse, distraxit bona ma- 5 terna et paterna pupillorum et decessit non solvendo: quaeritur, an pupillus res possit 6 vindicare. respondi, si manent res pupilli, vindicari ab eo posse. Praefectus legionis ita 7 testamento cavit: 'uolo, ut sit in arbitrio tutorum filii mei, si uoluerint, huius summae 8 uncias inferre usurarum nomine ita, ne nummi dispargantur'; quaero, si apparuerit pecunia 9 faenerata a tutoribus, iudicio tutelae uncias usuras an uero eas quas stipulati sunt pra- 10 stare debeant. respondi, si secundum uoluntatem defuncti elegissent usurarum praesta- 11 tionem neque pupilli nomine in faenus dedissent, id praestatur³, quod testator uoluisse. 12 5 Lucius Titius mutuam pecuniam a tute accepit et rem hereditariam pignori ei dedit: 13 post triennium iam puberibus his, quorum tutela administrata est, fisco bona defuncti ad- 14 iudicata sunt, quia mortem eius heres non est ultus: quaeritur, an id nomen pupillus recu- 15 sare possit. respondi secundum ea quae proponuntur id nomen ad onus tutorum non per- 16 tinere. Altero ex duobus fratribus sociis bonorum et negotiationis defuncto, herede filio, 17 patruus tutor uenditis omnibus communis negotiationis mercibus et sibi redemptis nego- 18 tium suo nomine exercuit: quae situm est, utrum compendium negotii an usuras pecuniae 19 praestare debeat. respondi secundum ea quae proponuntur pupillo usuram, non compen- 20 dium praestandum. Tutor rerum Italicarum conuentus a creditore prouinciali, ubi rem 21 pupillus habuit, soluit: quae situm est, an id tutelae iudicio reputari potest. respondi nihil 22 proponi, cur non possit.

- 48 HERMOGENIANUS libro primo iuris epitomarum. Inter bonorum uen- [B. 37, 7, 47. Ep. 4, 18] P trisque curatorem et inter curatorem furiosi itemque prodigi pupillue magna est differentia,

F(WDEIC)

¹ πάντα (Hal)? ² praestaturos (Gronovius)?

³ paulus' F⁴ 6 sol'u'idum F⁵ 7 deb'u'e-
rit F² 9 excussi] D⁴, alias excussi supra
uereum E⁴, excusat FWD⁴ IC, excusati E⁵

21 repperierunt F⁴ 28 vindicari³ ab F⁴
35 bona fide defuncti F² 45 epitoma to'rum F⁴

- quippe cum illis quidem plane¹ rerum administratio, duobus autem superioribus sola custodia et rerum, quae deteriores futurae sunt, uenditio committitur.
- 49 PAULUS libro secundo sententiarum. Ob faenus pupillaris pecuniae per con- [B. 37, 7, 48] P tumaciam non exercitum aut fundorum omissam comparationem tutor, si non ad damnum ⁴ resarcendum idoneus est, || extra ordinem coercebatur. f. 372'
- 50 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomarum. Si res pupillaris incursu [B. 37, 7, 49] P latronum pereat uel argentarius, cui tutor pecuniam dedit, cum fuisset celeberrimus, solidum reddere non possit, nihil eo nomine tutor praestare cogitur.
- 51 UENULEIUS libro sexto stipulationum. Si duo pluresue tutores tutelam ad- [B. 37, 7, 50] P ministrent, in fideiussorem quidem in solidum² per quemlibet eorum committitur stipulatio: at si inter eos diuisa sit tutela regionibus, quod plerunque fit, et alias urbica negotia, alias peregrina administraret, tunc ex substantia cuiusque rei aut committi contra fideiussorem stipulationem aut non committi dicemus: nam licet omnes tutores sint et tutelam gerant, tamen cum quis de ea re, quae extra suam regionem erit, experiri uel ad iudicium vocari coepit, perinde non committitur stipulatio, atque si ei administratio tutelae per- 15 missa non esset: quantum enim facit in totum denegata, tantundem ualeat, si in ea re de qua agitur denegata sit.
- 52 NERATIUS libro primo responsorum. Curator pro minore non tantum dotem [B. 37, 7, 51] P dare debet, sed etiam impendia, quae ad nuptias facienda sunt. 19
- 53 PAULUS libro secundo decretorum. Aemilius Dexter magistratus sui tempore [B. 37, 7, 52] P datis tutoribus cessauerat in exigenda satisdatione, deinde quibusdam excusatis a sequentibus magistratibus Dexter tutor adsumptus fuerat: creatus³ conueniebatur in solidum dupli ratione, quod cum magistratus esset et tutores dedisset satisdationem non exegisset⁴. ex diuerso dictum est, licet satis exactum non esset, tamen in diem tutelae finitae idoneos fuisse tutores neque cessationem curatorum obesse tutoribus debere. pronuntiauit, si in 25 diem finitae tutelae idonei permansissent tutores, licet⁵ et satis non esset exactum, curatorum esse periculum, si minus, tutorum et magistratum: hoc est tunc esse periculum eius, qui suspectum non fecisset aut satis non exegisset, cum finita tutela non inueniretur idoneus fuisse. 29
- 54 TRYPHONINUS libro secundo disputationum. Non existimo maximis usuris [B. 37, 7, 53] P subiciendum eum, qui a contutoribus suis mutuam pecuniam pupilli accepit et cauit certasque usuras promisit, quas et alii debitores pupillo dependunt, quia hic sibi non consumpsit nec clam⁶ nec quasi sua pecunia licenter abutitur et, nisi his usuris a contatore mutuum ei daretur, aliunde accepisset: et multum refert, palam aperteque debitorem se ut extraneum et quemlibet faceret pupillo an sub administratione tutelae pupillique utilitate 35 latente⁷ sua commoda pupilli pecunia iuuaret.
- 55 IDEM libro quarto decimo disputationum. Tres tutores pupillo dati sunt, [B. 37, 7, 54] Pf unus tutelam gessit et soluendo non est, secundus Titio gerendam mandauit et Titius quaedam administrait, tertius nihil omnino gessit: quae situm est, quatenus quisque eorum teneatur. et tutorum quidem periculum commune est in administratione tutelae et in solidum uniuersi tenentur. plane si pecunia numerata pupilli inter eos distributa est, non 1 in maiorem summam quisque eorum quam accepit tenetur. Sed si ipsi tutores rem pupilli furati sunt, uideamus, an ea actione, quae proponitur ex lege duodecim tabularum aduersus tutorem in duplum, singuli in solidum teneantur et, quamvis unus duplum prae- f. 373 stiterit, nihil minus etiam alii teneantur: nam in aliis furibus eiusdem rei pluribus non 45 F(WDEIC)

¹ plena (edd. cum Graecis: τελείαν ἔχει τὴν διοίκησιν)? ² firmant Graeci: tutelam administrant, si quidem in solidum, in fideiussorem? ³ a Dextro tutor post finitam tutelam idoneus esse desierat et cessauerant curatores in exigenda pecunia, quam is ex tutela debebat: Dexter ins. ⁴ et quod cum tutor esset, contutorem suspectum non fecisset ins. ⁵ et suspecti non essent facti ins. ⁶ sibi consumpsit non clam? ⁷ latens?

14 gerat F 21 deinde] DE⁴I⁵C, deinde a 45 rei] res F⁶
FWE⁷I⁸ 36 latente] FWDEIC⁹, latenter C¹⁰

est propterea ceteris poenae deprecatio, quod ab uno iam exacta est. sed tutores propter admissam administrationem non tam inuitu domino contrectare eam uidentur quam perfide agere: nemo denique dicet unum tutorem et duplum hac actione praestare et quasi specie 2 condictionis aut ipsam rem aut eius aestimationem. Non solum ergo gessisse tutelam is creditur, qui alii gerendam mandauit, sed et qui satis a contatore accepit rem saluam pu- 5 pillo futuram eique permisit administrationem totius tutelae, nec potest se defendere con- 3 stitutionibus, quae iubent ante conueniri eum qui gessit. Item in eo quod nemo gessit non utique eius periculum est, qui quaedam gessit, sed communiter omnium: exigi autem ab eo solo periculum ob alia quae non gessit non oportet, nisi si qua talia sunt, quae uel consummationem coeptorum ab eo desiderabant uel ita coniuncta fuerunt, ut separari non 10 4 debuerunt¹. Quod autem dicitur desisse soluendo esse uel non esse contutores praestare debere, uideamus, qualem intellectum habet, id est utrum sufficit nihil deminutum esse de facultatibus contutoris, ex quo tempore datus est, sed eandem faciem patrimonii per- mansisse, an, etsi nihil post accidit, quod palam faciat deminutionem patrimonii, debet tamen contutor inquirere fortunas contutoris. sed hoc et ex personae qualitate et ex tem- 15 poris intercapidine, quo testamentum factum est, usque ad mortem patris aliam aestima- 4 tionem accipere debet: nam aperte prodigo uel cuius bona uenierunt (licet obreptum fuerit praetori, qui decreto eum dedit) permittere contutori² administrationem non debet, et potuit aliquid pater eorum post testamentum factum accidens ignorasse aut, cum destinatum haberet mutare testamentum, id non fecisse.

56 SCAEUOLA libro quarto digestorum. Tutor rerum et animalium pupilli uen- [B. 57, 7, 55] A ditionem fecit, sed quaedam animalia emptoribus pretium non soluentibus retinuit et apud se habuit, pretium idem rationibus pupilli accepto tulit: ex his aliquot nata sunt: defuncto tutori heres eius eandem tutelam administravit et animalia annis plurimis possedit: quae- 25 situm est, an, cum is cuius tutela administrata est annis uiginti quattuor esset, iure ani- malia uindicaret. respondit secundum ea quae proponerentur pupillum ea uindicare non posse.

57 IDEM libro decimo digestorum. Chirographis debitorum incendio exustis [B. 57, 7, 56] A cum ex inuentario tutores conuenire eos possent ad soluendam pecuniam aut nouationem faciendam cogere, cum idem circa priores³ debitores propter eundem casum fecissent, id se omisissent circa debitores pupillorum, an, si quid propter hanc cessationem eorum pupilli damnum contraxerunt, iudicio tutelae consequantur? respondit, si adprobatum fuerit eos 1 tutores hoc per dolum uel culpam praetermississe, praestari ab his hoc debere. Ab [B.] eo, qui sententia praesidis bonis ademptis relegatus erat, cum ex permisso principis appellatio eius recepta sit, quam is qui pronuntiauerat non receperat, fundum emerat pupillus 25 interuenientibus tutoribus et appellatione iniusta pronuntiata fundus ei ablatus est: quae- situm est, an tutelae iudicio pretium fundi pupillus consequi a tutoribus || posset. respondit, f. 573 si scientes emerunt ab eo, qui in ea causa esset, ut obnoxius sententiae priori easet, tutelae iudicio eos teneri.

58 IDEM libro undecimo digestorum. Qui negotiationem per Pamphilum et Di- [B. 57, 7, 57] A philum prius seruos, postea libertos exercebat, suo testamento eos tutores reliquit et cavit, ut negotium eodem more exerceretur, quo se uiuo exercebatur: hique tutelam administrauerunt non tantum, cum impubes patroni filius fuisset, sed etiam post pubertatem eius. sed Diphilus quidem cum incremento negotiationis rationes optulit, Pamphilus autem pu- 45 taut reddere oportere non ad incrementum negotiationis, sed ad computationem usurarum, ut in tutelae iudicio solet. quae situm est, an secundum uoluntatem defuncti exemplo F(WDEIC)

¹ deberent (*Hal.*)? ² contutor (*Hal.*)? ³ firmant B (τοὺς προτέρους χρεώστας): proprios (*edd.*)?

10 consumationem F 11 desisse] WDEIC, mis'sisse F⁴ | debere] EI, deberi FWDC
dedisse F 17 benierunt F¹ 23 aliquod F 35 rec'toperat F⁴, reperat WE¹ 44 incre-
31 omis'ssent F⁴ 33 uel om. F¹ | praeter-

- Diphili Pamphilus quoque rationem reddere debeat. respondit debere. CLAUDIO TRYPHONINUS: quia lucrum facere ex tutela non debet. Ex duobus tutoribus pupilli altero defuncto adhuc impubere pupillo, qui supererat ex persona pupilli sui iudice accepto consecutus est cum usuris, quantum ex tutela ad tutorem defunctum peruerenerat: quae situm est, iudicio tutelae, quo experitur pubes factus, utrum eius tantum portionis, quae ab initio quod¹ ex tutelae ratione peruerenerat ad defunctum contutorem, usurae ueniant, an etiam eius summae, quae ex sortis usuris pupillo aucta post mortem eius ad superstitem seque cum sorte translata sit aut transferri debuit. respondit, si eam pecuniam inse uertisset, omnium pecuniarum usuras praestandas: quod si pecunia mansisset in rationibus pupilli, praestandum, quod bona fide percepisset aut percipere potuisset, sed, faenori dare cum potuisset, neglexisset, cum id, quod ab alio debitore nomine usurarum cum sorte datur, ei qui accipit totum sortis uice fungitur uel fungi debet. Testamento dati tutores, quod ruptum uidebatur, cessauerunt in administratione tutelae et a praeside tutor datus est pupillo, iussi autem sunt etiam hi, qui dati erant testamento tutores, tutelam administrare coniuncto eo, qui a praeside datus cooperat administrare: quae situm est, ex testamento datos² periculum antecedentis temporis administrationis utrum ex apertis tabulis, an ex quo iussi sunt, pertineat ad eos. respondit ad eos de quibus quaereretur nullum antecedentis temporis periculum pertinere. Pupillo herede instituto filiae exheredatae duo milia nummorum aureorum legauit eosdemque tutores utrisque dedit: quae situm est, an ex eo die, quo duo milia potuerant a substantia hereditatis³ et in nomina collocare negligenterint, usurarum nomine pupillae tutelae iudicio teneantur. respondit teneri. Quae situm est, an usurae pupillaris pecuniae, quas tutores debuerunt, cum ad curatorem transferuntur, in sortem computantur et uniuersae summae usuras debere curatores incipient. respondit omnis pecuniae, quae ad curatores transit, parem causam esse, quia omnis sors efficitur.
- 59 IDEM libro uicesimo sexto digestorum. Cum hereditas patris aere alieno [cf. D. 2, 14, 44] A grauaretur et res in eo statu uideretur, ut pupilla ab hereditate paterna abstineretur, unus ex tutoribus cum plerisque creditoribus ita decidit, ut certa crediti portione contenti essent acciperentque: idem curatores iam uirpotenti accepti cum plerisque creditoribus || decide- f. 874 runt: quae situm est, an, si aliquis tutorum creditor patris pupillae solidam pecuniam ex- 50 pensam sibi ex re pupillae cum usuris fecerit, reuocari a curatoribus pupillae ad portiones eas possit, quas ceteri quoque creditores acceperunt. respondit cum tutorem, qui ceteros ad portionem uocaret, eadem parte contentum esse debere.
- 60 POMPONIUS libro octauo epistularum. Si tutoris heres exsecutus est quae [B. 37, 7, 58] A tutor inchoauit, tutelae etiam eo nomine tenetur. 55
- 61 IDEM libro uicesimo epistularum. Apud Aristonem its scriptum est: quod [B. 37, 7, 59] A culpa tutoris pupillus ex hereditate desiit possidere, eius aestimatio in petitione hereditatis sine ulla dubitatione fieri debet ita, si pupillo de hereditate cautum sit: cautum autem esse uidetur etiam si tutor erit idoneus, a quo seruari possit id, quod pupillus ex litis aestimatione subierit. sed si tutor soluendo non est, uidendum erit, utrum calamitas pupilli 40 an detrimentum petitoris esse debeat perindeque haberi debet, ac si res fortuito casu interisset, similiter atque ipse pupillus expers culpa quid ex hereditate deminuisse corrupisset perdidisset. de possessore quoque furioso quaeri potest, si quid ne in rerum natura esset, per furem eius accidisset. tu quid putas? Pomponius: puto eum nere dicere. sed quare cunctatus es, si soluendo non sit tutor, cuius damnum esse debeat? cum alio- 45 quin elegantius dicere poterit⁴ actiones dumtaxat, quas haberet cum tute pupillus, uen- F(WDEIC)

¹ quondam? ² ex testamento datos del. (Petr. Faber) ³ separare ins. (edd.) ⁴ si ins.
potueris?

7 exortis F 13 a om. F⁸ 16 datos] na- culum administrationis WDEIC 23 inci-
tos F² | periculum antecedentis temporis pe- plant] EIC, incipiat FWD 42 experta F²
riculum pertinere administrationis F⁴, peri-

ditori⁵ hereditatis praestandas esse, sicuti heres uel bonorum possessor si nihil culpa eius factum sit (ueluti si fundo hereditario ui deiectus sit aut seruus hereditarius uulneratus ab aliquo sit sine culpa possessoris), nihil plus quam actiones, quas eo nomine habet, praestare debeat. idem dicendum est et si per curatorem furiosi culpa uel dolo quid amissum² fuerit, quemadmodum si quid stipulatus tutor uel curator fuisse aut uendidisset rem hereditariam. impune autem puto admittendum³, quod per fuorem alicuius accidit, quo modo si casu aliquo sine facto personae id accidisset.

VIII.

R DE AUCTORITATE ET CONSENSU TUTORUM ET
CURATORUM R

SEP.

10

- 1 UPIANUS libro primo ad Sabinum. Quamquam regula sit iuris civilis in rem [B. 37, 8, 1] S suam auctorēm tutorem fieri non posse, tamen potest tutor proprii sui debitoris hereditatem adeunti pupillo auctoritatem accommodare, quamvis per hoc debitor eius efficiatur: prima enim ratio auctoritatis ea est, ut heres fiat, per consequentias contingit, ut debitum subeat. se tamen auctore ab eo stipulari non potest. et cum quidam auctoritatem accom- 15 daret pupillae suae, ut seruo suo stipulanti sponderet, diuus Pius Antoninus rescripuit iure pupillam non teneri, sed in quantum locupletior facta est, dandam actionem. sed⁴ si auctor fiat, ut filio suo quid tradatur, nulla erit auctoritas: euidenter enim sua auctoritate 1 rem adquirit. Tutor si inuitus retentus sit per uim, non ualeat quod agitur: neque enim praesentia corporis sufficit ad auctoritatem, ut si somno aut morbo comitiali occupatus 20 tacuisset⁵.
- 2 IDEM libro uicesimo quarto ad Sabinum. Nulla differentia est, non interue- [B. 37, 8, 2] S niat auctoritas tutoris an perperam adhibeatur.
- 3 PAULUS libro octavo ad Sabinum. Etiamsi non interrogatus tutor auctor fiat, [B. 37, 8, 3] S ualet auctoritas eius, cum se probare || dicit id quod agitur: hoc est enim auctorem fieri. t. 374
- 4 POMPONIUS libro septimo decimo ad Sabinum. Etsi pluribus datis tutoribus [B. 37, 8, 4] S unius auctoritas sufficiat, tamen si tutor auctoretur, cui administratio tutelae concessa non 27 est, id ratum a praetore haberri non debet. et ideo puto uerius esse, quod Ofilio placebat, si eo tutore auctore, qui tutelam non gerat, emam a pupillo sciens alium eius tutelam gerere, dominum me non posse fieri: item si eo auctore emam, qui a tutela fuerit remotus: se nec enim id ratum haberri.
- 5 UPIANUS libro quadragesimo ad Sabinum. Pupillus obligari tutori eo auctore non S potest. plane si plures sint tutores, quorum unius auctoritas sufficit, dicendum est altero auctore pupillum ei posse obligari, siue mutuam pecuniam ei det siue stipuletur ab eo. sed et⁶ cum solus sit tutor mutuam pecuniam pupillo dederit uel ab eo stipuletur, non 35 erit obligatus tutori: naturaliter tamen obligabitur in quantum locupletior factus est: nam in pupillum non tantum tutori, uerum cuius actionem in quantum locupletior factus est 1 dandam diuus Pius rescrispit. Pupillus uendendo sine tutoris aucto- [B. 37, 8, 5. BS. 17, 1, 37] ritate non obligetur⁷ sed nec in⁸ emendo, nisi in quantum locupletior factus est. [BS]
- 2 Item ipse tutor et emptoris et uendoris officio fungi non potest: sed enim si contutorem 40 habeat, cuius auctoritas sufficit, procul dubio emere potest. sed si mala fide emptio intercesserit, nullius erit momenti ideoque nec usucapere potest. sane si suae aetatis factus 3 comprobauerit exemptionem, contractus ualeat. Sed⁹ si per interpositam personam rem pupilli F(WDEIC)

¹ uenditor] petitor (edd.)? ² admissum? ³ admissum (Krueger)? ⁴ et ins. ⁵ firmant B (εἰώθηκεν): iacuisset (Iac. Gothofredus)? ⁶ et] si? ⁷ obligatur (WDC)? ⁸ in del. (W) ⁹ et ins. (edd.)

1 esse't F 13 accommodere F 14 contigit F et sic ex P(isana) margo I, ille auctor est W, 20 corpori sufficit F 27 auctoretur] FDE auctor erit IC 36 obligauitur F²

emerit, in ea causa est, ut emptio nullius momenti sit, quia non bona fide uidetur rem
 4 gessisse: et ita est rescriptum a diuo Seuero et Antonino. Sane si ipse quidem emit
 palam, dedit autem nomen non mala fide sed simpliciter, ut solent honestiores non pati
 nomina sua instrumentis inscribi, ualeat emptio: quod si callide, idem erit ac si per inter-
 5 positam personam emisset. Sed et si creditor pupilli distrahat, aequem emere bona fide 5
 6 poterit. Si filius tutoris uel quae alia persona iuri eius subiecta emerit, idem erit atque
 si ipse emisset.

6 POMPONIUS libro septimo decimo ad Sabinum. Tutores, quibus administratio [B. 87, 8, 6] S
 decreta non esset, tamquam extraneos recte a pupillo emere placet. 9

7 ULPIANUS libro quadragesimo ad Sabinum. Quod dicimus in rem suam [B. 87, 8, 7] S
 auctoritatem accommodare tutorem non posse, totiens uerum est, quotiens per semet uel
 1 subiectas sibi personas adquiritur ei stipulatio: ceterum negotium ei geri per consequentias,
 ut dictum est, nihil prohibet auctoritas¹. Si duo rei sint stipulandi et alter me auctore a
 pupillo stipuletur, alter altero tutele auctore, dicendum est stipulationem ualere, sic tamen,
 si auctoritas tutoris unius sufficiat: ceterum si non sufficiat, dicendum erit inutile esse 15
 2 stipulatioam. Si et pater et filius qui in potestate eius fuit tutores fuerunt et pater sit
 stipulatus filio auctore, nullius momenti erit stipulatio idcirco, quia in rem patris auctor
 esse filius non potest.

8 IDEM libro quadragesimo octauo ad Sabinum. Etsi condicionalis contractus [B. 87, 8, 8] S
 cum pupillo fiat, tutor debet pure auctor fieri: nam auctoritas non conditionaliter, sed pure 20
 interponenda est, ut condicionalis contractus confirmetur.

9 GAIUS libro duodecimo ad edictum prouinciale. Obligari ex omni contractu [B. 87, 8, 9] S f. 875
 pupillus sine tutoris auctoritate non potest: adquirere autem sibi stipulando et per tradi-
 tionem accipiendo etiam sine tutoris auctoritate potest: sed credendo obligare sibi non
 1 potest, quia sine tutoris auctoritate nihil alienare potest. Ex hoc autem, quod pupillus 25
 nullam rem sine tutoris auctoritate alienare potest, apparet nec manumittere eum sine tu-
 toris auctoritate posse. hoc amplius licet tutoris auctoritate manumittat, debet e lege Aelia
 2 Sentia apud consilium causam probare. Pupillus ex omnibus causis soluendo sine tutoris
 auctoritate nihil agit, quia nullum dominium transferre potest: si tamen creditor bona fide
 3 pecuniam pupilli consumpsert, liberabitur pupillus. Hereditatem adire pupillus sine tutoris 30
 4 auctoritate non potest, quamuis lucrosa sit nec ullum habeat damnum. Nec ex senatus con-
 5 sulto Trebelliano hereditatem recipere pupillus sine tutoris auctoritate potest. Tutor [I. 1, 21, 2
 statim in ipso negotio praesens debet auctor fieri, post tempus uero aut per epistulam
 6 interposita eius auctoritas nihil agit. Etiamsi non exaudiat tutoris auctoritatem is qui [I.]
 cum pupillo contrahit, scriptis tamen hoc adprobetur, recte negotium geritur, ueluti si ab- 35
 senti pupillo per epistulam uendam aliquid aut locem et is tutoris auctoritate consentiat.

10 PAULUS libro uicesimo quarto ad edictum. Tutor, qui per ualetudinem uel [B. 87, 8, 10] *E
 absentiam uel aliam iustum causam auctor fieri non potuit, non tenetur.

11 GAIUS libro quinto decimo ad edictum prouinciale. Si ad pupillum aut fu- [B. 87, 8, 11] S
 riosum bonorum possessio pertineat, expediendarum rerum gratia et in agnoscenda et in 40
 repudianda bonorum possessione uoluntatem tutoris curatorisque² spectari debeberunt:
 qui scilicet si quid eorum contra commodum pupilli furiosue fecerint, tutelae curationisue
 iudicio tenebuntur.

12 IULIANUS libro uicesimo primo digestorum. Si seruus communis tuus et [B. 87, 8, 12] S
 Titii a pupilla tua te auctore aliquam rem per traditionem acceperit, tota ad Titium per- 45
 tinebit. MARCELLUS notat: nam quodcumque ad omnes dominos non potest pertinere, id
 pro solido ad eum, cui adquiri potest, pertinere uesteres comprobauerunt.

F(WDEIC)

¹ auctoritas del. (Hal.) ² curatorisue?

12 "geri per consequentias (sic) ut dictum 42 curati o'r'nisue F¹ 45 pupillo F¹! 47 com-
 est nihil F² 17 filio] fuerit F² 23 stipu-
 lando ha'et F² 35 cum pupillo) compullo F²

- 13 IULIANUS libro uicesimo primo digestorum. Impuberis tutore auctore obli- [B. 37, 8, 13] ^S gantur, etiamsi taceant: nam cum pecuniam mutuam acceperint, quanuis nihil dicant, auctoritate tutoris interposita tenentur. quare et si non debita pecunia his personis soluta fuerit, quamuis tacuerint, interposita tutoris auctoritas sufficit, ut condictione teneantur. ⁴
- 14 IDEM libro trigesimo primo digestorum. Non multum interest, afuerit tutor, [B. 37, 8, 14] ^S cum negotium contraheretur, an praesens ignorauerit, quale esset quod contrahebatur.
- 15 MARCIANUS libro secundo regularum. Accipientis et edentis iudicium idem [B. 37, 8, 15] ^S tutor auctor utrius fit. sed hoc utrum ita est, si bis auctor factus est, an et una auctoritas sufficiat eo animo, ut ad utrumque pertineat? dubitat quidem Pomponius, sed fortiter defenditur sufficere unam auctoritatem. ¹⁰
- 16 PAULUS libro primo ad legem Aeliam Sentiam. Etiamsi tutor caecus factus [B. 37, 8, 16] ^{Sf} sit, auctor fieri potest.
- 17 IDEM libro sexto ad edictum. Si tutor pupillo nolit auctor fieri, non debet [B. 37, 8, 17] ^E eum praetor cogere, primum quia iniquum est, etiamsi non expedit pupillo, auctoritatem ¹⁴ eum praestare, || deinde etsi expedit, tutelae iudicio pupillus hanc iacturam consequitur. ^{f. 375}
- 18 IDEM libro primo ad Plautium. Potest pupillus tutore auctore debitorem [B. 37, 8, 18] ^{Ef} suum Titio delegare: sed cum tutor debet pupillo, dicendum est neque delegari eum neque procuratorem aduersus tutorem dari ipso tutore auctore posse, quia futurum sit, ut auctoritate sua liberetur. ¹⁹
- 19 IDEM libro nono responsorum. Curatorem etiam impuberi dari posse, sed [B. 37, 8, 19] ^P ad ea, quae sollemnitatem iuris desiderant, explicanda tutore auctore opus esse.
- 20 SCAEUOLA libro decimo digestorum. Inter pupillos paternae hereditatis di- [B. 37, 8, 20] ^A uisio facta est praesente tutore, sed non adsignante¹ instrumento divisionis: quae situm est, an ei stari oporteret. respondit, si tutor auctor fuisset, non idcirco minus standum esse divisioni, quod non adsignasset. ²⁵
- 21 IDEM libro uicesimo sexto digestorum. Defendantे tutore pupillus condemnata- [B. 37, 8, 21] ^A tus ex contractu patris acceptit curatorem, inter quem et creditorem acta facta sunt apud procuratorem Caesaris infra scripta. Priscus procurator Caesaris dixit: 'faciat indicata'. Nouellius curator dixit: 'abstineo pupillum'. Priscus procurator Caesaris dixit: 'responsum habes: scis, quid agere debeas'. quae situm est, an secundum haec acta adulescens a bonis ³⁰ patris abtentus sit. respondit proponi abstinentum.
- 22 LABEO libro quinto pithanon. Si quid est, quod pupillus agendo tutorem [B. 37, 8, 22] ^A suum liberaturus est, id ipso tutore auctore agi recte non potest.

VIII.

R QUANDO EX FACTO TUTORIS UEL CURATORIS MINORES ^{SP} AGERE UEL CONUENIRI POSSUNT R

- 1 POMPONIUS libro uicesimo nono ad Sabinum. Ob dolum malum uel culpam [B. 37, 9, 1] ^S tutoris Aristo ait pupillum possessorem condemnandum, sed non puto, quanti actor in item iuraret: et tamen² illud ita est, si rem a tutore pupillus seruare possit. ³⁹
- 2 ULPIANUS libro primo opinionum. Si tutor uel curator pecunia eius, cuius [B. 37, 9, 2] ^{Sf} negotia administrat, mutua data ipse stipulatus fuerit uel praedia in nomen suum emerit, utilis actio ei, cuius pecunia fuit, datur ad rem uindicandam uel mutuam pecuniam exigendam.
- 3 PAPINIANUS libro uicesimo quaestionum. Dolus tutorum puero neque nocere [B. 37, 9, 3] ^P neque prodesse debet: quod autem uulgo dicitur tutoris dolum pupillo non nocere, tunc F(WDEIC)

¹ in ins. (Hoffmann) ² et tamen] etiam?1 iulianus] idem ^F 4 tacuerunt ^F | con- 28 pri's'cus ^F 39 possit] FDEIC, non dictione ^F 5 primo ^{om.} ^F 8 bis] possit W FDC, is E (in margine al. bis P[isana]) IC

uerum est, cum ex illius fraude locupletior pupillus factus non est. quare merito Sabinus tributoria actione pupillum conueniendum ex dolo tutoris existimauit, scilicet si per ini-
quam distributionem pupilli rationibus fuit. quod in depositi quoque actione dicendum est, item hereditatis petitione, si modo, quod tutoris dolo desit¹, pupilli rationibus illatum probetur.

- 4 UPLIANUS libro sexagesimo quarto ad edictum. At si extrinsecus aliquid tutor B.37, 9, 4⁵ *E dolo admiserit, pupillo nihil nocere oportet.
- 5 PAPINIANUS libro quinto responsorum. Post mortem furiosi non dabitur in B.37, 9, 5⁶ P curatorem qui negotia gessit iudicati actio, non magis quam in tutores, si modo nullam ex consensu post depositum officium² nouationem factam et in curatorem uel tutorem obli-
1 gationem esse translatam constabit. Tutor, qui pecuniam se soluturum cauit, quam pater pupilli condemnatus fuerat, actionem post tutelam finitam recte recusat. non idem in eo f. 376 placuit, qui suo nomine mutuam pecuniam accepit et iudicatum pro pupillo fecit, nisi forte creditor ideo contraxit, ut in causam iudicati pecunia transiret.
- 6 IDEM libro secundo definitionum. Tutor interposito decreto praetoris acto- B.37, 9, 6¹⁴ P rem reliquit. secundum eum sententia dicta iudicati transfertur ad pupillum actio non minus, quam si tutor optinuerit.
- 7 SCAEUOLA libro tertio decimo quaestionum. Tutori, qui infantem defendit, B.37, 9, 6¹⁹ P succurritur, ut in pupillum iudicati actio detur.
- 8 IDEM libro quinto responsorum. Tutor, qui et coheres pupillo erat, cum con- B.37, 9, 7¹⁹ P neniretur fideicommissi nomine, in solidum ipse cauit: quae situm est, an in adultum pu-
pillum pro parte danda sit utilis actio. respondit danda³.

X.

R DE SUSPECTIS TUTORIBUS ET CURATORIBUS R SEP

- 1 UPLIANUS libro trigesimo quinto ad edictum. Haec clausula et frequens et pernecessaria S 1 est: cottidie enim suspecti tutores postulantur. Primum igitur tractemus, unde descendat I. 1, 26 pr. § 1²⁶ suspecti crimen et apud quos postulari quis possit suspectus tutor vel curator, deinde quis 2 et a quo et ex quibus causis remonetur, deque poena suspecti. Sciendum I. 1, 26 pr. § 1²⁶
- 3 est suspecti crimen e lege duodecim tabularum descendere. Damus autem ius remouendi I. 1, 26 pr. § 1³⁰ suspectos tutores Romae praetoribus, in prouinciis praesidibus earum. An autem I. 1, 26 pr. § 1³⁰ apud legatum proconsulis suspectus postulari possit, dubium fuit: sed imperator Antoninus cum diu Seuero Braduae Maurico proconsuli Africæ rescripsit posse, quia D. 1, 21, 4 pr.³⁰ mandata iurisdictione officium ad eum totum iuris dicundi transit. ergo et si praetor mandet iurisdictionem, simili modo dicendum est suspectum posse apud eum postulari cui mandata est: cum enim sit in prouincia hoc rescriptum, consequens erit dicere et eum, I. 1, 26, 2³⁵ cui a praetore mandata est iurisdictionis, posse de suspecto cognoscere. Ostendi- I. 1, 26, 2³⁵
- mus, qui possunt de suspecto cognoscere: nunc uideamus, qui suspecti fieri possunt, et quidem omnes tutores possunt, siue testamentari sint, siue non sint, sed al- B. 37, 10, 1⁴⁰ terius generis tutores. quare et si legitimus sit tutor, accusari poterit. quid si patronus?
- 6 adhuc idem erit dicendum, modo ut meminerimus patrono parcendum. Conse- I. 1, 26, 3⁴⁰ quens est, ut uideamus, qui possunt suspectos postulare: et sciendum est quasi publicam
7 esse hanc actionem, hoc est omnibus patere. Quin immo et mulieres admittuntur, sed haesolae, quae pietate necessitudinis ductae ad hoc procedunt, ut puta mater. nutrita quoque et anima possunt. potest et soror, nam in sorore et rescriptum exstat diu Seueri: et si
F(WDEIC)

¹ desit (*Schulting*)? ² in tutores post depositum officium, si modo nullam ex consensu (*Cuiacius*)? ³ dandam (u. i.)?

11 tutor ... cauit *bis F*¹ 22 respondit licet ut suspectus remotus fuerit *In*st.** 42 pa-
danda] FW, resp. dandam *DEIC* 40 pa-
tronu[m] famae patroni parcendum, tere 'qui' quinimmo *F*² | haec o' solae *F*²
43 pietatis necessitudine *In*st.**

qua alia mulier fuerit, cuius praetor perpensaam pietatem intellexerit non sexus uerecundiam egredientis, sed pietate productam non continere iniuriam pupillorum, admittet eam ad accusationem. Si quis de plebeis ob facta atrociora in tutela admissa fuerit apud I. praetorem accusatus, remittitur ad praefectum urbis grauiter puniendus.
 2 IDEM libro primo de omnibus tribunalibus. Libertus quoque si L 1, 26, 11. B. 87, 10, 3 S
fraudulenter gessisse tutelam filiorum patroni probetur, ad praefectum urbis remittetur puniendus.
 3 IDEM libro trigesimo quinto ad edictum. || Tutor quoque contutorem potest B. 87, 10, 3 S f. 377 suspectum facere, siue duret adhuc tutor, siue iam desierit ipse, contutor autem maneat tutor: et ita diuus Seuerus rescripsit. plus diuus Pius Caecilio Paetino rescripsit posse 10
1 tutorem suspectum remotum contutores suos suspectos facere. Liberti quoque pupillorum grate facient, si tutores uel curatores eorum male gerentes rem patronorum uel liberorum patronorum suspectos fecerint: sed si patronum suum ut¹ suspectum in tutela facere nolint, melius est libertos ab accusatione repelliri, ne in ipsa cognitione grauius aliquid emergat,
2 cum hoc aliis omnibus pateat. Non tantum autem adolescentis curator, sed etiam furiosi 15
3 uel prodigi ut suspectus remoueri potest. Sed et si quis curam uentris bonorumue admini-
4 strat, non carebit huius criminis metu. Praeterea uidendum, an et sine accusatione possit
5 suspectus repelliri. et magis est, ut repelliri debeat, si praetori liqueat ex apertissimis rerum
argumentis suspectum eum esse: quod fauore pupillorum accipiendo est. Nunc uideamus,
ex quibus causis suspecti remoueantur. et sciendum est aut ob dolum in tutela admissum 20
6 suspectum licere postulare, si forte grassatus in tutela est aut sordide egit uel perniciose
pupillo uel aliquid intercepit ex rebus pupillaribus iam tutor. quod si quid admisit, ante
7 tamen admisit, quam tutor esset, quamvis in bonis pupilli uel in tutela, non potest
suspectus tutor postulari, quia delictum tutelam praecessit. proinde si pupilli substantiam
expilauit, sed antequam tutor esset, accusari debet expilatae hereditatis crimen, si minus, 25
6 furti. Quaeri potest, si tutor fuerit pupilli idemque sit curator confirmatus adolescenti,
an possit ex delictis tutelae suspectus postulari. et cum possit tutelae a concuratoriis
conueniri, consequens erit dicere cessare suspecti accusationem, quia tutelae agi possit de-
7 posito officio et alio sumpto. Idem erit quaerendum et si proponas aliquem desisse esse
tutorem et rursum coepisse (ut puta usque ad tempus uel ad condicionem erat datus, 30
deinde iterum uel superueniente condicione testamentaria uel etiam a praetore postea datus
est), an suspectus postulari possit. et quia duas tutelae sunt, si est, qui eum tutelae iudi-
8 cito conueniat, aequissimum erit dicere cessare crimen suspecti. Si autem ipse tutor est
solus, numquid, quia tutelae cessat, remouendus sit ab hac administratione, quasi in hac
suspectus ex eo, quod in aliz male uersatus sit? ergo et in eo, qui curator solus post 35
9 finitam tutelam confirmatus est, idem dici potest. Quod si quis ita tutor datus sit:
'quoad in Italia erit, tutor esto' uel 'quoad trans mare non ierit', an possit suspectus po-
stulari ex eo gestu, quem administravit, antequam trans mare abesset?² et magis est, ut
10 postulari possit, quasi una tutela sit habens interualla. Si quis afuturus rei publicae causa
desiderauit in locum suum constitui alium tutorem, an reuersus ex ante gesto suspectus 40
postulari possit? et quia potest ex priore gestu utili actione conueniri, cessabit postulatio.
 11 Si curator uentri bonisque datus fraudulenter uersatus sit, deinde tutor datus, an postu-
lari suspectus propter fraudes in cura admissas possit, dubitari potest. et si quidem
habet contutores, non poterit postulari, quia conueniri || potest, si non habet, amoueri f. 377
 12 potest. Si tutor inimicus pupillo parentibusue eius sit et generaliter si qua iusta causa 45
13 praetorem mouerit, cur non debeat in ea tutela uersari, reicere eum debebit. Seuerus et

F(WDEIC)

¹ ut del. ² abisset (Hal.)?

1 cuius praetor ... 2 pupillorum] sic plane firmatus F² 31 superuenient F² 35 alia] E,
Inst. 3 plenius F² 10 petino F 13 sus- aliam FW DIC | curator or F² 40 loc'cum
pectu's in F² 19 fauore F² 20 suspecti's F² F² 41 cesauit F² 42 fraudulentur F²
25 ex'spilauit F² | ex'spilatae F² 26 com-

Antoninus rescripserunt Epicurio tutores, qui res uetus sine decreto distraxerunt, nihil
 14 quidem egisse, uerum si per fraudem id fecerunt, remoueri eos oportere. Tutor, qui ad
 alimenta pupillo praestanda copiam sui non faciat, suspectus est poteritque remoueri.
 15 Sed si non latitet, sed praesens nihil posse decerni contendit quasi inopibus¹, si [L 1, 26, 10]
 datis pupillo aduocatis in mendacio reuinatur, ad praefectum urbis remittendus est:⁵
 neque enim interest id agere quemquam, ut corrupta fide inquisitionis tutor constituantur,
 an bona fide constitutum uelut praedonem bonis alienis incumberet: hic ergo non quasi
 suspectus remouebitur, sed remittetur puniendus ea poena, qua solent adfici, qui tutelam
 16 corruptis ministeriis praetoris redemerunt. Qui² pecuniam ad praediorum emptionem [L]
 conferre neque pecuniam deponere peruicaciter perstant, quoad emptionis occasio inueniatur,¹⁰
 uinculis publicis iubentur contineri, et insuper pro suspectis habentur. sed sciendum est
 non omnes haec seueritate debere tractari, sed utique humiliores: ceterum eos, qui sunt
 17 in aliqua dignitate positi, non opinor uinculis publicis contineri oportere. Is tutor, qui ob
 18 inconsideranter pupillum uel dolo abstinuit hereditate, potest suspectus postulari. Qui ob
 segnitiam uel rusticitatem inertiam simplicitatem³ uel ineptiam remotus sit, in hac causa¹⁵
 est, ut integra existimatione tutela uel cura abeat. sed et si quis ob fraudem non remo-
 uebit aliquem, sed⁴ ei adiunxerit, non erit famosus, quia non est abire tutela iussus.

4 IDEM libro primo de omnibus tribunalibus. Haec enim causae faciunt, ut integra S*
 1 existimatione tutela uel cura quis abeat. Decreto igitur debebit causa remouendi [B. 37, 2, 4]
 2 significari, ut appareat de existimatione. Quid ergo si non significauerit causam remotionis²⁰
 3 decreto suo? Papinianus ait debuisse dici hunc integrae esse famae, et est uerum. Si
 praetor sententia sua non remouerit tutela, sed gerere prohibuit, dicendum est magis esse,
 4 ut et hic desinat tutor esse. Qui nihil gesserunt, non possunt suspecti postulari, uerum
 ob ignauiam uel neglegentiam uel dolum, si dolo fecerunt, possunt remoueri.²⁴

5 IDEM libro tertio disputationum. Suspectus fieri is quoque, qui satis dederit [L 1, 26, 13] S*
 uel nunc offerat, potest: expedit enim pupillo rem suam saluam fore, quam tabulas rem
 saluam fore cautionis habere: nec ferendus est contutor, qui ideo collegam suum suspectum
 non fecit, quoniam cautum erat pupillo.

6 CALLISTRATUS libro quarto de cognitionibus. quia satisatio propositum [I. 1, 26, 12] *E
 tutoris maleuolum non mutat, sed diutius grassandi in re familiari facultatem praestat.²⁰

7 ULPIANUS libro primo de omnibus tribunalibus. Impuberibus qui- [L 1, 26, 4. B. 37, 10, 6] Sf
 dem non permittitur suspectos facere: adolescentibus plane uolentibus suspectos facere
 1 curatores suos permittitur, dummodo ex consilio necessariorum id faciant. Si fraus non
 sit admissa, sed lata neglegentia, quia ista prope fraudem accedit, remoueri hunc quasi
 2 suspectum oportet. Praeterea accesserunt quaedam species ex epistula impe- [I. 1, 26, 9] 35
 ratoris nostri et diui Seueri ad Atrium Clonium: nam aduersus eos, qui, ne aliments de-
 cernantur, sui copiam perseverant non facere, ut suis rebus careant praecepitur reique
 seruandae causa pupillus in possessionem mittatur eius, qui suspectus sententia⁶ sua factus
 3 est, quaeque mora deteriora futura sunt curatore dato distrahi iubentur. Item si quis [I.]
 tutor datus non compareat, solet editis euocari, nouissimeque si copiam sui non fecerit,⁴⁰
 ut suspectus remoueri ob hoc ipsum, quod copiam sui non fecit. quod et perraro et dili-
 genti habita inquisitione faciendum est.

F(WDEIC)

¹ inopi (EC)? ² neque sec. Graecos ins. (u. i.) ³ inertiam simplicitatem del. (glossae
 sunt ad uoc. segnitiam uel rusticitatem) ⁴ remouebitur, sed praetor aliquem? ⁵ sen-
 tientia] absentia (u. d. apud Schultingium)?

5 reuinatur] Hal., reuinindicatur FW, rem
 vindicatur D, res iudicatur E¹C, reus iudi-
 catur E², reprehendatur I¹ 7 ergo] ergo F²
 9 tutores qui repertorium non fecerunt (fece-
 rent I) uel ante qui pecuniam add. EI (ubi
 in margine: Pi[sis] non est) C Hal. contra
 FWD et Graecos | qui pecuniam seq.] μη ἀγο-
 πάζοντες ἀκίνητα μήτε τὰ χρήματα ἐπὶ τούτῳ

ἀποθέμενοι B (Tipuc.) 15 in certiam simpl.
 F² 22 e'esse F² 23 hic s' F² 36 ad atrium
 clonium] F², ad atrium clonium F², ad atrium
 (adrium C) clonium (colonum I) WEIC, et
 atrium domum D: Q. Atrius Clonium nomi-
 nat in titulis (Henzen n. 6057: C. I. L. II,
 4111) 41 perraro F²

- 8 IDEM libro sexagesimo primo ad edictum. Suspectum tutorem eum [I. 1, 26, 18. B. 87, 10, 7] ^E
putamus, qui moribus talis est, ut suspectus sit: enim uero tutor quamvis pauper est, fidelis
tamen et diligens, remouendus non est quasi suspectus.
- 9 MODESTINUS libro singulari de heurematicia. Si tutor aliquo uinculo necesse [B. 87, 10, 8] ^E
situdinis uel adfinitatis pupillo coniunctus sit uel si patronus pupilli liberti tutelam gerit et ⁵
quis eorum a tutela remouendus videatur, optimum factum est curatorem ei potius adiungi
quam eundem cum notata fide et existimatione remoueri.
- 10 PAPINIANUS libro duodecimo quaestionum. Decreto praetoris ut suspectus [B. 87, 10, 9] ^P
remotus periculum futuri temporis non timet: iniquum enim uidetur remoueri quidem a ¹⁰
tutela uel cura, in futurum autem non esse securum.
- 11 IDEM libro quinto responsorum. Post finitam tutelam cognitio suspecti [B. 87, 10, 10] ^P
tutoris quamvis pridem recepta soluitur.
- 12 IULIUS AQUILA libro responsorum. Nihil proponi, cur praescribere curator [B. 87, 10, 11] ^E
possit in cognitione suspecti, quo minus religio praetoris a pupillari seruo detegente fraudes
instruatur. ¹⁵

F(WDEIC)

4 eurematicis F 6 fact'um F² 7 notata nota E²I (*in margine: [P]i[sana] cum notat
fide] notat fide F, nota fide D, nota fide W, fide), nota infamie C, inc. E² 18 iuli'an'us F²*